

140
1964/2

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ს ა მ გ ე ჯ ჯ ა - 12

პიონერული საამქრო

თბილისის მეოთხე სა-
შუალო სკოლის პიონერებმა გადმოცემით იციან, რომ ორთქლმავალ-ვაგონშემკეთებელი ქარხანა 1957 წლიდან შეფობს მათ სკოლას. ამ ხნის განმავლობაში ბევრი ერთობლივი, საინტერესო ღონისძიება ჩაუტარებიათ პიონერებსა და ქარხნის ახალგაზრდებს.

ახლაც ძალიან ხშირად არიან ერთად.

ორთქლმავალ-ვაგონშემკეთებელ ქარხანაში არის საამქრო, სადაც იჭრება და იკერება ვაგონის ფარდები, სამუშაო ხელთათმანები. აქ, კვირაში ერთხელ, მოდიოდნენ პიონერები და უფროსების დახმარებით ჭრიდნენ და კერავდნენ. ანა ხუციშვილი ყოველთვის ღიმილით ხვდებოდა პატარებს: ასწავლიდა გამოჭრას, კერვას...

მეექვსეკლასელები: ვალიდა ბერიძე, მარინე სამადაშვილი, მეშვიდეკლასელები: ირინე სულაქველიძე, ლალი წიკლაური, ლიანა ჯვართავა ხშირი სტუმრები არიან დეიდა ანასი; მიუსხდებიან საკერავ მანქანას და უხარიათ, როცა მათ ნახელავს უფროსები აქებენ.

სამუშაო რომ დამთავრდება, მი-
ალაგ-მოალაგებენ იქაურობას და დე-
იდა ანასთან ერთად გამოვლენ ქა-
ლაქში.

ქარხანაში ამ საამქროს „პიონერულ საამქროს“ ეძახიან.

ყუარღებუ! ყუარღებუ!

მეოთხეკლასელ პიონერებს ძალი-
ან უნდოდათ, სკოლაში რადიო-
კვანძი ჰქონოდათ. დახმარებისათვის
ქარხნის კომკავშირულ კომიტეტს მი-
მართეს. კომიტეტის მდივანმა ზაურ
კიკნაძემ პიონერებს დახმარება აღუ-

„ყარღად დააკვირდით, შეიძლება
თქვენც მოგიწიოთ ამ მანქანაზე
მუშაობა“

ქართული მწერების კავშირი
 ქვემო ქართული სასწავლებლის
 სტამბა

საჩუქრად პაპარა მეგობრებს

თქვა. სამი დღის შემდეგ კი სკოლაში მოვიდნენ ქარხნიდან გამოგზავნილი კომკავშირელი მონტორები...

ყველა სართულზე გაიყვანეს თეთრი გამტარები, დაკიდეს რეპროდუქტორები, ჩართეს მიკროფონი და გაისმა დიქტორის — მეშვიდეკლასელი მარინე გაბუნიას ხმა:

— ყურადღება, ყურადღება! ლაპარაკობს თბილისის მეოთხე საშუალო სკოლის ლიზა ჩაიკინას სახელობის პიონერული რაზმეულის რადიოკვანძი...

...ასე იწყება გადაცემა ყოველ შაბათს.

უხაროდეს მას, ვინც სანიმუშოდ სწავლობს, მაგრამ ვაი მას, ვინც ორიანებს მიიღებს, გაკვეთილს გაცდენს, ან დააგვიანებს.

ყვავილების დღესასწაული ანლოვდებოდა. მეოთხეკლასელი პიონერები ფიქრობდნენ, რაიმე კარგი გაეკეთებინათ ამ დღესთან დაკავშირებით, მაგრამ რა?

— მოდი, შაბათობა მოვაწყობ ჩვენი ქარხნის ტერიტორიაზე, გაზონებში ყვავილები დავრგათ, მოვ-

რწყათ და გავახაროთ! — თქვეს გოგონებმა.

— ეგ თავისთავად, თქვენ სხვა თქვით, — უპასუხეს ბიჭებმა.

— ჩვენი სკოლის წინ გაზონები ახალი, ლამაზი ყვავილებით შევავსოთ.

— ეგეც უნდა გაკეთდეს, მაგრამ კიდევ სხვა რაღაცა საჭირო.

— სხვა რაღა?! — მხრები აიჩეჩეს გოგონებმა.

— იცით, რა — მოდი, ხის ქოთნები გავაკეთოთ ყვავილებისათვის და 94-ე საბავშვობაღელებს ვაჩუქოთ, — თქვა მეშვიდეკლასელმა მალხაზ ჩინჩილაკაშვილმა.

წინადადება მოეწონათ, მაგრამ მასალა? სამუშაო იარაღები?

— ისევ ჩვენს ქარხანას მივაკითხოთ, — ურჩია ამხანაგებს კობა კობალაძემ.

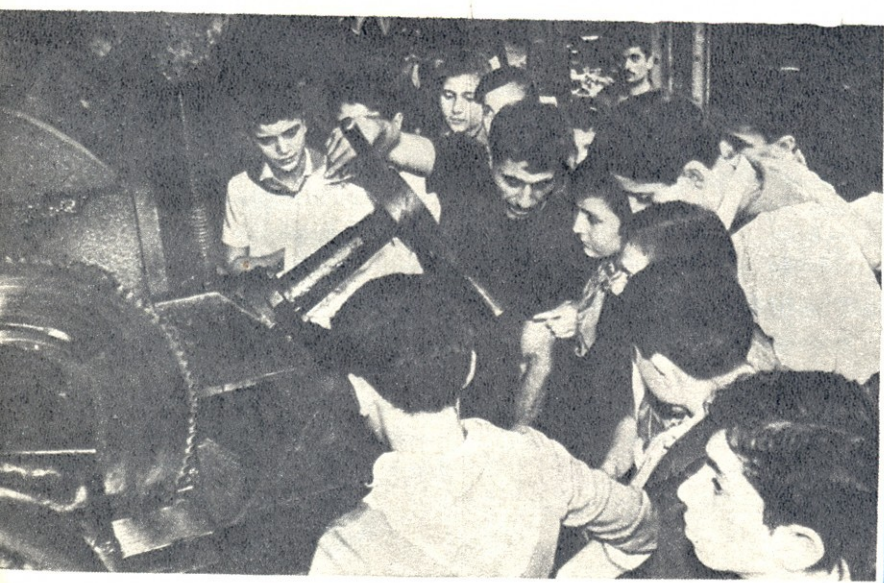
მეორე დღეს, გაკვეთილების შემდეგ, ბიჭები ქარხნისაკენ გაფრინდნენ.

სადურგლო საამქროში ბლომად აღმოჩნდა ფიცრის პატარ-პატარა ნაჭრები; ბიჭებს გამოუჩნახეს თავისუფალი დაზგა, მისცეს სამუშაო იარაღები...

მეშვიდეკლასელები: გურამ მაღალაშვილი, თემურ ობოლაძე, ვაჟა ჩანტლაძე და ტარიელ გიორგობიანი

წითელი ყელსასვევები ქარხანაში

2388

„კარგად დააკვირდით, შეიძლება თქვენც მოგიწიოთ ამ მანქანაზე მუშაობა“

პოქომ პოკუარს ქუკუპერი

სიმონ შაშკინი

გაგვიფრინდა, თვალს მიჭფარდა
შემოდგომა ხობხისფერი,
მაგიერად შემობრძანდა
თმაბებერი დეკემბერი.

გზა

გიორგი კეჭალაძე

შუადღეზე ძია სანდრომ ეზოში
ძარიანი მოტოციკლი გამოაგორა
და წმენდა დაუწყო. ვაჟამ მაშინვე
მიატოვა ბურთის თამაში და შორი-
ახლო გაჩერდა. მალე ვაჟას მამაც გა-
მოჩნდა, ხელში შეჭყლეტილი, ძვე-
ლი ვედრო ეჭირა. ვედრო მო-
ტოციკლთან მიიტანა და მიწაზე და-
დგა.

— ძლივს გაიმეტა ბენზინი, —
უკმაყოფილოდ ჩაილაპარაკა მან.
ვაჟა მოშორებით დგას, წარბშეკ-
რული შეჭყურებს მამასა და ძია სან-
დროს. იცის — მამა არაფერ შუა-
შია, არც — ძია სანდრო. რა მათი ბრა-
ლია, რომ გუშინ მერაბი ჩამოვიდა
ქალაქიდან; ის რომ არ ჩამოსული-
ყო, ალბათ, ვაჟასაც წაიყვანდნენ
მთაში... ვაჟას ძალიან სწყინს, რომ
წელს ვერ დაესწრება დოღს...

გაკვეთილების შემდეგ პირდაპირ ქა-
რხანაში მიდიოდნენ, წინსაფარს გაი-
კეთებდნენ, სახელოებს დაიკაპიწყებ-
დნენ და იყო შალაშინის შრიალი, ხე-
რხის სიმღერა და ჩაქუჩის კაკუნი.

ყვავილების დღემდე ცოტა დრო
იყო დარჩენილი, — მეოთხეკლასელი
პიონერები 94-ე საბავშვო ბაღის აღ-
საზრდელებს ესტუმრნენ და, თავი-
ანთი პიონერული რაზმეულის სახე-
ლით, ლამაზი საჩუქრები გადასცეს.

მეორე დარბაზი

სკოლას ერთი სპორტული დარბა-
ზი ჰქონდა; როცა ფრენბურთელები
თამაშობდნენ, კალათბურთელები და
ტანმოვარჯიშეები იდგნენ და ელოდ-
ნენ. — ნეტა მეორე დარბაზიც გვქო-
ნდესო, — ვინ იცის, რამდენჯერ უნა-
ტრიათ პიონერებს. ორთქლმავალ-ვა-
გონშემკეთებელ ქარხანაში გაიგეს
პატარების გულისტკივილი და ჩაფი-
ქრდნენ, — რა შეიძლება გაკეთდესო.
მეორე სართულის დაშენება შეიძლე-
ბოდა, მაგრამ ამისათვის საჭირო იყო
თანხა, სამშენებლო მასალა, ხელოს-
ნები, მუშახელი.

— უნდა შევძლოთ! — თქვა ქარ-
ხნის დირექტორმა გაბრიელ მაცაბე-
რიძემ სკოლის დირექტორთან საუ-
ბარში, — ზოგი — თქვენ. ზოგი —
ჩვენ, — გამოვნახოთ რაიმე საშუალე-
ბა და ზაფხულში დავიწყოთ მშენებ-
ლობა.

მართლაც, ზოგი — სკოლამ მოიტანა
სამშენებლო მასალა, ზოგიც — ქარ-
ხანამ. დაიწყო მშენებლობა. უნდა
გენახათ გიორგი ვარძელაშვილი, კო-
ბა კობალაძე, გურამ მალალაშვილი,
ლეილა შიხაშვილი, ლიანა ძიძიგური,
ტარიელ გიორგობიანი, ლიანა გელა-

შვილი, ვაჟა ჩანტლაძე, თეიმურაზ
ობოლაძე, ნათელა საბაშვილი, ნანა
კობეშაიძე, მარინე გაბუნია და ბევ-
რი სხვა, — რა მუყაითად ეხმარე-
ბოდნენ მშენებლებს...

მიიწურა ზაფხული და სანატრელი
დარბაზის მშენებლობაც დამთავრ-
და. ამის შემდეგ პიონერებმა მერხე-
ბი, დაფები და მაგიდები საკუთარი
ხელით შელესეს. დაზოგილი თანხით
სკოლამ სპორტული იარაღები შეიძი-
სა.

ბუკტი და მოვლანი

მეოთხე სკოლას პატარა ეზო აქვს,
— ფეხბურთის მოედნის მოწყობა არ
ხერხდება.

— ჩვენი და თქვენი რამ გაყო?
აგერ არა გვაქვს მოვლანი? მობრძან-
დით და ითამაშეთ! — მიიპატიყეს
ქარხნელებმა.

ქარხანამ შეჯიბრების ორგანიზე-
ბულად ჩატარებაში დახმარება ვლა-
დიმერ ამბოკაძეს დაავალა. ვლადი-
მერი ორთქლმავალ-ვაგონშემკეთე-
ბელ ქარხანას პიონერობიდან შეეჩ-
ვია, მერე შეუყვარდა. დაამთავრა თუ
არა მეოთხე სკოლა — ქარხანას მია-
შურა; საქმესაც ასწრებს და შეჯიბ-
რებასაც ხელმძღვანელობს.

„ვინ იცის, იქნებ ამ ნორჩი ფეხ-
ბურთელებიდან რომელიმემ მომა-
ვალში ისე გაუთქვას სახელი ქარ-
თულ ფეხბურთს, როგორც ბერძენი-
შვილმა, პაიჭაძემ და მესხმა“, — იტ-
ყვიან ხოლმე მუშები, როცა პატარე-
ბის პაექრობას უყურებენ.

როცა ორთქლმავალ-ვაგონშემკე-
თებელ ქარხანაში ექსკურსიის მოწყ-
ობაზე დაიწყება ლაპარაკი, აუცი-
ლებლად იტყვიან:

— მარტო ჩვენ ხომ არ წავალთ.
ერთი ავტობუსი პიონერებისათვის
დაგვჭირდება.

სამაგიეროდ, როდესაც სკოლაში
საინტერესო კონცერტს მოამზადე-
ბენ, ყველა ერთხმად იძახის:

— ქარხანაში დასვენების საღამო
მოვაწყოთ, მერე ჩვენთანაც მოვიწი-
ვით მუშები...
მეგობრობა გრძელდება!..

ვალერიან ჩიკურიფილი

ფოტოები ვ. გენვიშისა

უკანახკენი ხამზადისი,
გადამწყვდობი შეხვედრის
წინ

დეკემბერი... მთაზე ბროლი,
მოელგარე, მოქათქათე...
ფანტელები პირველ თოვლის
ნელა-ნელა მოფარფატებს.

ისმის მღერა და ყიჟინა
აქეთ—სვანის, იქით თუშის,—
ყმაწვილები მთოშავ ცინვას
არ აგდებენ აინუნშიც.

აგერ, ციგა მოპქრის ჩქარი,
თხილამურებს მოსდევს ქარი;
აგერ კიდეც, ერთი გუნდა
ყურის ძირთან გაზუზუნდა.

დეკემბერი, დეკემბერი...
ღამეები გრძელზე-გრძელი,

ბუხრის პირას პაპა ბრძენი
და ზღაპრების აბგა ჭრელი.

დეკემბერი... მინა სარკმლის—
მოქარგული, მოჩითული...
დეკემბერი--თეთრი ზამთრის
ფეხკეთილი მოციქული...

დეკემბერი ვერცხლისფერი
აბა, როგორ არა გწამდეს,—
სულ სიცილით, სულ სიმღერით
მიგვაცილებს ახალ წლამდე.

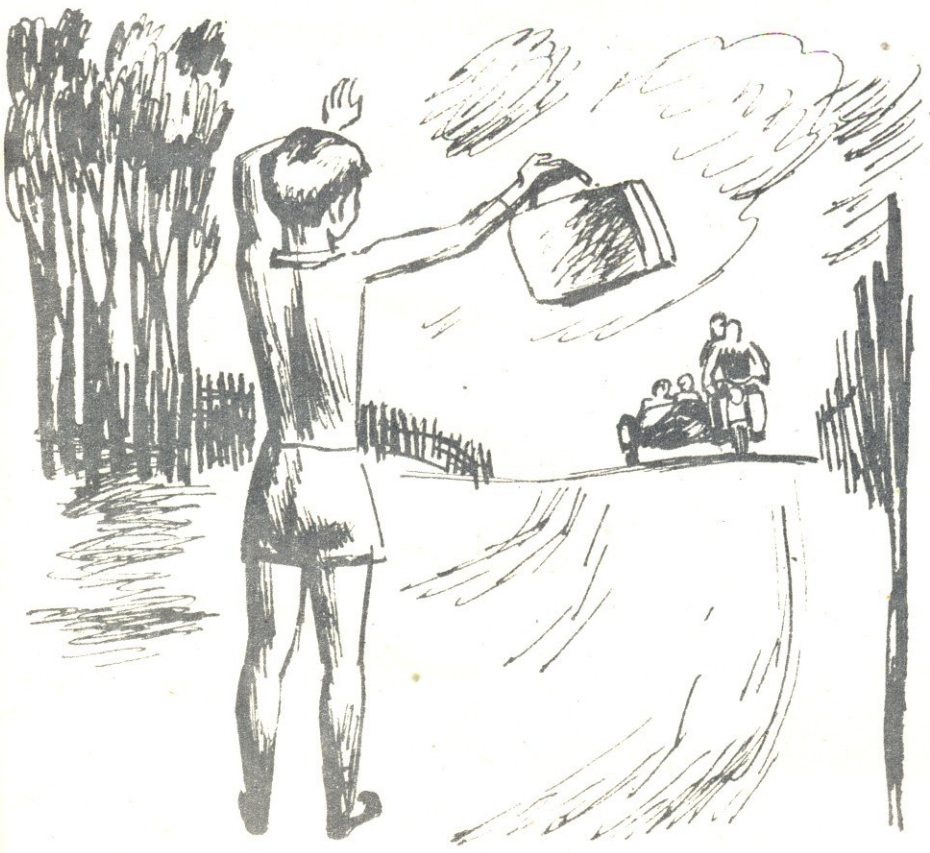
გზას გვილოცავს: შუქის ჩქერით
გავკობრწყინდეს გზა მერმისის;
მიტომ მიყვარს დეკემბერი,
მიტომ ვერ ვთქვი ძვირი მისი.

ხუბრობა

— ვაჟა, — დაუძახა უცებ ძია
სანდრომ, — ძალიან გინდა წამოს-
ვლა?..
— არ შეიძლება, — თქვა მამამ
და ბენზინით სავსე ვედროს სანდროს

მიაწოდა, — არ შეიძლება... ხომ
იცი, რა გზებია...
— შენც ერთი — თქვა ძია სანდ-
რომ, — წავიყვანოთ, ავალთ როგორ-
მე...

* * *

ზღვა წყნარად ლოკავს სილიან ნა-
პირს. ბიჭები ცხელ კენჭებზე წვანან
და ხმადაბლა საუბრობენ...

— წილი ჰყარეთ, — ამბობს ვაჟა,
— მოტოციკლში მხოლოდ ერთი ად-
გილია თავისუფალი...

— სწორია, — თქვა პაატამ და
მზით გარუჯული სახე ვაჟასკენ მოაბ-
რუნა, მერე ბიჭებს მოავლო თვალი,
— წილი ვყაროთ...

— ცუდი გზებია, — თქვა ვაჟამ,
— თორემ მეტსაც წავიყვანდი... სამი
კაცი თუ აგვიყვანა იმ აღმართებში,
ისიც კარგია.

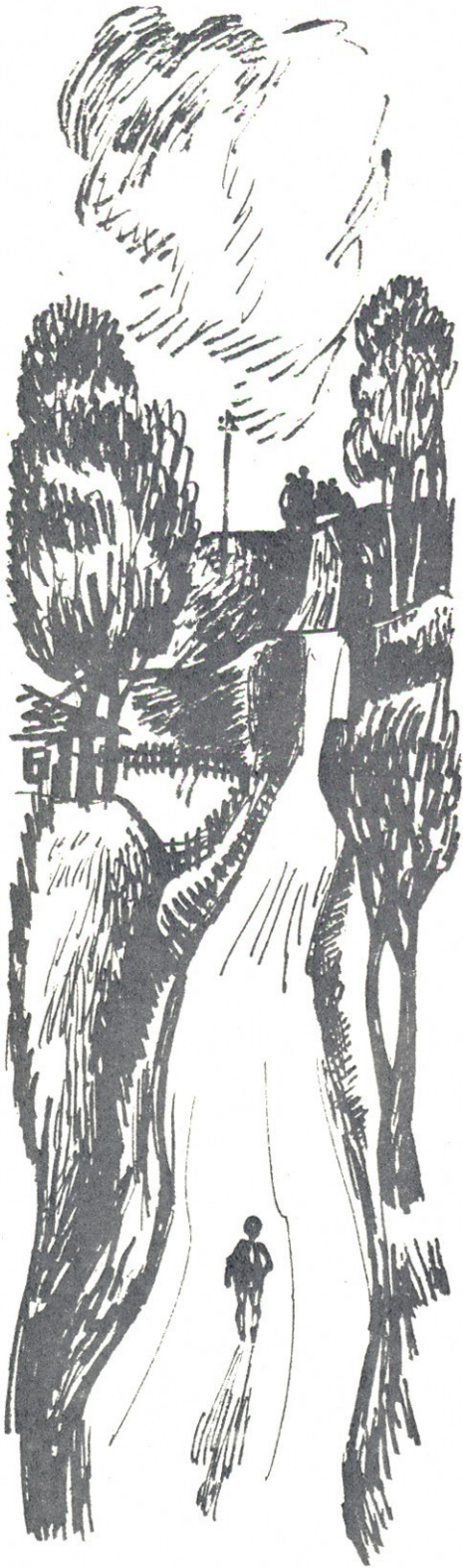
— ორნი ხართ? — კვლავ იკითხა
ზურამ.

— ჰო, მე და მამაჩემი. ჩვენ არას-
დროს არ ვაცდენთ მთაში დოღს.

— კარგი, წილი ვყაროთ, — თქვა
რეზომ.

ბედნიერი კენჭი ზურას შეხვდა.

გახარებული, მაშინვე ფეხზე წამოვარდა, ტანთ ჩაიცვა და ხტუნვა-ხტუნვით გაეშურა შინისაკენ...

* * *

სალამომდე ხვეწნით არ მოასვენა დედა. ის იყო, დაწოლას აპირებდნენ, — რომ თავმოხეზრებულმა დედამ ხელი ჩაიქნია, ფარანი აანთო, საქათმეში შევიდა, ტანმოორჩილი ვარია დაიჭირა, ზურას დააკვლევიდა და სახელდახელოდ მოხარშა, რამდენიმე ხაჭაპური გამოაცხო და საგზალი პატარა ჩემოდანში ჩაალაგა... ზურას გვიან ჩაეძინა და მთელი ღამე მალაღლი, თეთრი ცხენები ესიზმრებოდა... სადავემიშვებული, გაშმაგებული რაშები ქარივით დაჭქროდნენ ხეობაში და ღონიერი ტორებით უმოწყალოდ ფშვნიდნენ მდინარის მიერ ჩამოტანილ ქვასა და ღორღს...

კარგა გათენებული არც იყო, ზურამ ბილიკი რომ ჩამოირბინა და გზაზე გამოვიდა. მაინც ეშინოდა, — ვაითუ გამასწრესო. გზის პირას მოზრდილ ქვაზე ჩამოჯდა, — სწორედ აქ უნდა დახვედროდა მოტოციკლს. ასე შეუთანხმდა ვაჟას. ცოტა ხანს იჯდა, მერე წამოდგა და გზის გარდიგარდმო სიარული დაიწყო. მოუთმენლობისაგან გული ეღეოდა. მთელი საათი გავიდა, სანამ მოსახვევში ძია სანდროს მოტოციკლი გამოჩნდებოდა...

მოტოციკლს ოთხი კაცი მოჰყავდა. ზურამ შორიდანვე იცნო ისინი: ვაჟას მამა, ძია სანდრო, სანდროს შვილი — სტუდენტი მერაბი და ვაჟა. მერაბი და ვაჟა ძარაში ისხდნენ.

ზურა შუა გზაზე გამოვიდა და ჩემოდანიანი ხელი ასწია.

მოტოციკლმა გვერდზე გაუხვია და გაჩერდა. ძია სანდრომ გაოცებით შეხედა ბიჭს.

ვაჟა ძარიდან გადმოიხარა და თქვა:

— ადგილი აღარ გვაქვს... ხედავ... ოთხნი ძლივს ვეტივით...

ზურას ღიმილი სახეზე შეეყინა.

— მთაში უნდა წამოსვლა, — თქვა ვაჟამ, — მე ვუთხარი, მივდივარმეთქი...

— აკი შენ თვითონ ძლივს წამოვიყვანეთ, — თქვა ძია სანდრომ, —

არ იცოდი, ადგილი რომ გვქონებოდა?..

ვაჟამ უხერხულად გაიღიმა...

— ვაჟამ... ორნი ვართო... — ენის ბორძიკით თქვა ზურამ — ერთი... ადგილი გვექნებაო...

ახლა ყველამ ვაჟასკენ მიიხედა.

— მე... მე ვიხუმრე...

ყველანი სდუმდნენ. ზურა გვერდზე გადა და ჩემოდანი ძირს დადო. თვალზე ცრემლი მოადგა და პირი მიიბრუნა...

— რა ვქნათ ახლა, — თქვა შეწუხებულმა მერაბმა, — ხომ ხედავ, ოთხნი ვართ... ძლივს ვეტივით...

ძია სანდრომ მოტორი ჩართო... ათიოდე მეტრით რომ გასცდნენ ბიჭს, ვაჟას მამამ სანდროს მკლავზე ხელი შეახო.

— მოიცა... მგონი რაღაც დამავიწყდა...

ჭიბიდან სწრაფად ამოიღო ფანჯარი და ქაღალდის ნაგლეჯი, რაღაც დაწერა და ქაღალდი დაკეცა.

— გაიქეცი, — მიუბრუნდა ვაჟას, — დედაშენს მიუტანე... რაღაც დამავიწყდა, აბა სწრაფად!..

ვაჟა ძარიდან გადმოვიდა, ქაღალდი გამოართვა და გორაკზე აირბინა. აქედან მოკლე გზით ხუთიოდე წუთში შინ იქნებოდა... ფერდობს რომ მიეფარა, მამამ ზურას დაუძახა:

— გამოიქეცი... შენ გელოდებით!..

* * *

რამდენიმე წუთის შემდეგ ვაჟამ გორაკი ჩამოირბინა. მოტოციკლი რომ ვეღარ დაინახა, ერთბაშად მიხვდა... მიწაზე დაემხო და ხმამაღლა ატირდა. დიდხანს იწვა ასე. ბოლოს, წამოდგა, და კვლავ გზას გახედა. ცრემლისგან დაბინდულ თვალებს უკაცრიელი შარას მაგიერ მთის ქვიანი, საშიში ბილიკის ჩვენება აელანდა; ბილიკზე გაშმაგებით მიჭქროდნენ ლაგამიშვებული თეთრი ცხენები.

ნახატები
ჯემალ ლოლუასი

საოჯახო

* სინარულის ცრემლები

პნარი ზარიანი

ნახატები არჩინე ბალენციისა

მასწავლებელმა ბარე ხუთი მოსწავლის გვარი ამოიკითხა... არც ერთმა არ იცოდა გაკვეთილი. — ზეპირად არ ვიცით, — მორცხვად ჩაილულულა თითოეულმა მათგანმა.

მასწავლებელი წამოდგა და კლასს გადახედა, — ბავშვებს თავი ჩაელუნათ და უხმოდ ისხდნენ.

— ვის შეუძლია მიპასუხოთ? — დასვა მასწავლებელმა საერთო კითხვა.

თავს არავინ არ იღებდა. მასწავლებელს მარტო ვარდანიკა შეჰყურებდა. მასწავლებელმა შეხედა მას და გაიფიქრა: — აბა, როდის სცოდნია, ახლა რომ იცოდესო, — და თითი უკანა მერხისაკენ გაიშვირა:

— შენ, გაგიკ?!
ოთხოსანი გაგიკა ფეხზე აღვა:
— ზეპირად არ ვიცით, მასწავლებელო.
— რატომ არ იცი?

ბიჭუნამ არაფერი უპასუხა.

— დაჯექი! — უფრო გაბრაზდა მასწავლებელი და ერთხელ კიდევ გადაავლო თვალი კლასს.

— არც შენ იცი? — ჰკითხა მასწავლებელმა ნუნუს. ვარდანიკა სწრაფად შემოტრიალდა და ხუთოსან ნუნუს გადახედა.

— ღიახ, ვიცი, — გაუბედავად თქვა ნუნუმ, — მაგრამ... ცოტა მეშლება.

— არაუშავს რა, — გაიღიმა მასწავლებელმა, — დაიწყე!

ნუნუმ დაიწყო:

„იკითხე, ჩემო ჰკვიანო ბალო, არ იზარმაცო — იკითხე წიგნი, თუ გსურს, გონება რომ გქონდეს სადი, — ცოდნის დედაა, იცოდე იგი, იგი...“

ნუნუ დაიბნა. ვარდანიკამ პირი დააღო. ნუნუმ ტირილი მორთო. „ესეც შენ... მასწავლებელი მუდამ მისაბამ მოსწავლედ გასახელებდა... იდექი ახლა და ღვარე ცრემლი“, — ფიქრობდა ვარდანიკა და ნუნუს თვალს არ აშორებდა.

სხვათაშორის, ვარდანიკა ვერ იტანდა ოთხოსნებს და ხუთოსნებს: „ღიღი წარმოდგენა აქვთ თავიანთ თავზე, ოთხიანის მიღების დროსაც კი ტირიან. გაგოგონია, კაცმა ნიშნის გულისათვის იტიროს?!“ ვარდანიკას თავის სიცოცხლეში ერთი ოთხიანიც კი არ მიუღია, ხუთიანზე ხომ ზედმეტია ლაპარაკი! როცა სამიანს ღებულობს, ვარდანიკას სინარულს საზღვარი არა აქვს... ეს ხუთოსნები და ოთხოსნები კი პატარა რამეზეც დაიწყებენ წკმუტუნს... დაე, ახლაც იწკმუტუნონ და ღვარონ ცრემლი.

ვარდანიკს გვერდით მჯდომმა მუკუჩამ წასჩურჩულა:

— ვარდანიკ!
— რა გინდა?

გავშვებო!
ღღეს
ჩვენთან
სტუმრად
არის
სომხური
შურნალი
„პიონერი“.

— ნიშნის გულისთვის იტირებ?

— მე ხუთოსანი ხომ არა ვარ, რომ ვიტირო! — დამცინავი კილოთი უბასუხა ვარდანაკამ.

— მეც ასე ვფიქრობ, — დაეთანხმა მუკუჩა.

— რაზე საუბრობთ, ვარდანაკ? — შენიშნა მასწავლებელმა.

— მე — არა, მასწავლებელო, — და მუკუჩაზე მიუთითა.

— კი მაგრამ, გაკვეთილი იცი? — ჰკითხა მასწავლებელმა მუკუჩას.

— ზეპირად არ ვიცი, მასწავლებელო, — ფეხზე წამოდგა მუკუჩა.

— დაჯექი!

უცებ, ვარდანაკამ პირი დააღო, თვალები დაჰყვიტა და თითი ასწია.

მასწავლებელს გაუკვირდა:

— გსურს მიბასუხო, ვარდანაკ?

— არა, მასწავლებელო.

— მაშ რა?

— აგერ... თავი შეძერა. ნება მომეცით, დავიჭირო. კლასში სიცილი ატყდა, აცრემლებულმა ნუნუმაც კი გულიანად გადაიხარხარა.

— რა გაცინებს, შე დოღრიალა, შენა! — შეუტია ვარდანაკამ.

მასწავლებელმა ვარდანაკს გარეთ გაგდება დაუპირა.

— რა დავაშავე, მასწავლებელო, გნებავთ — გაკვეთილს გიპასუხებთ!

— შენ რა, იცი ზეპირად? — მშვიდად ჰკითხა მასწავლებელმა.

სიკვანე პარაკანი

დიდი ხნის წინათ, ძველ აღმოსავლეთში ცხოვრობდა ერთი ბრძენი დერვიში. მას ძალიან უყვარდა უცხო ქვეყნებში მოგზაურობა, იქაურ ბრძენებთან შეხვედრა და მათთან კამათი. ერთხელ, სომხეთის დედაქალაქში ჩასვლა გადასწყვიტა. საღამო იყო, როცა ქალაქში ამოჰყო თავი. ღამის გასათევად სასტუმროში გაჩერდა.

დერვიში ძალზე დაქანცული და მშვიერი იყო. ასეთივე დღეში იყო მისი სახედარიც.

სასტუმროს ეზოში ბავშვები თამაშობდნენ. დერვიშმა დაუძახა ბიჭს, სპილენძის ფული გაუწოდა და უთხრა:

— შვილო ჩემო! აჰა, ფული — მომიტანე საჭმელი, იქნებ შარბათიც იშოვო, ცოტა რაღაც ჩემს სახედარსაც წამოუდე. ჰო, მართლა — უძილობა მჭირს და, თუ შეგიძლია, ისეთი რამეც მომიტანე, რომ ღამე თავი შევიქციო.

— კარგი, ბაბუა, მე ახლავ შევასრულებ თქვენს თხოვნას, — თქვა ბიჭუნამ და ფული არ გამოართვა, ისე გაიქცა დავალების შესასრულებლად.

ცოტა ხნის შემდეგ დაბრუნდა, მოხუცს ერთი დიდი სასამთრო მოუტანა და უთხრა:

— აჰა, ბაბუა! თქვენი თხოვნა შესრულებულია.

მოხუცი გაოცებული შესცქეროდა ხან ბიჭს და ხან სასამთროს.

— მარტო ეგ სასამთრო მოიტანე, შვილო? — ჰკითხა მოხუცმა ბრძენმა.

— დიას, ბაბუა! სასამთროს გულს შესჭამთ, მის ტკბილ წვეს დალევთ, მისი მწვანე ქერქით თქვენს სახედარს გაუმასპინძლდებით, ხოლო მისი თესლით უძილობისას თავს გაირთობთ, — თქვა ბიჭუნამ და ხტუნვა-ხტუნვით გაშორდა მოხუცს.

გზისკენი ჰქიჭი

კახალი

— ვიცი, — ოდნავ გასაგონად თქვა ვარდანიკამ, და ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ დაიწყო:

„იკითხე, ჩემო ჭკვიანო ბალო, არ იზარმაცო! იკითხე წიგნი...“

კლასში სიჩუმე ჩამოვარდა. ყველა გაკვირვებული შესცქეროდა ვარდანიკს, ის კი მშვიდად და დალაგებულად განაგრძობდა... ლექსი ზეპირად თქვა ბოლომდე. მოსწავლეები განცვიფრებულნი შესცქეროდნენ, ნუნუმ კი ხელახლა მორთო ღრიალი.

მასწავლებელმა ვარდანიკს დღიური გამოართვა, გადაშალა და ხუთიანი ჩაუწერა. ვარდანიკა საკუთარ თვალებს არ უჩერებდა.

მასწავლებელმა თავზე ხელი გადაუსვა და ალერსიანად ჰკითხა:

— შეგიძლია, მუდამ ასე მიპასუხო?

— შემიძლია, — მტკიცე ხმით თქვა ვარდანიკამ... და უცებ, მისდაუნებურად... დიახ, სრულიად უნებურად, ტირილი დაიწყო.

ბიჭუნა ვერ მიმხვდარიყო — რისთვის და რატომ ტირიდა...

დაირეკა ზარი. კლასი დაცარიელდა. მარტო ვარდანიკა იჯდა გაუნძრევლად მერხზე და პირდაღებული დასცქეროდა თავის ხუთიანს. მას ხომ სიზმარშიც არ ენახა ხუთიანი!

ბიჭი ბოლოს და ბოლოს მიხვდა, რატომ ტირიან ზოგჯერ ბავშვები ხუთიანის მიღებისას. თურმე კარგი ნიშნის გამოც შეიძლება იტირო.

რა თქმა უნდა — ეს იქნება... სიხარულის ცრემლები.

დერვიში ჩაფიქრდა: ათი წლის ბიჭუნა რომ ასე გონება-მასვილია, რაოდენ ბრძენნი იქნებიან ამ ქალაქის მსცოვანი მკვიდრნი, — და მათთან კამათის გამართვა გადაიფიქრა.

თარგმნა პამო უარმაზიანმა.

ვიჰორ პარლანიანი

პაპა ატამს რგავს სახლის წინ,
ბებო მატყლს პენტავს ეზოში,
მამა ნიჩაბს თლის, დედა კი
საკერავს უზის ჩეროში,
ჩემი ძმა, იქვე, თალართან,
წნავს ჭილის კოხტა კალათას.

ვიფიქრე:—ყველა მუშაობს,
მეც ვიმუშავებ, რად არა?
«მოგენმარებით ვინმეს-თქო»...
«ჯერ კიდევ ხარო პატარა».

დავლონდი... მაგრამ სულ მალე
ასრულდა ჩემი სურვილი,—
მომესმა:—მანას, გვიშველე,
ყელი გვიშრება წყურვილით!

მყისვე წამოვხტი, გაკვანდი,—
მუხლებში ქარი ჩავიდგი
და წყაროს წყალი ცივ-ცივი
მოვარბენინე ჩაიდნით.

როს თითო ჭიქა სავსე
შესვეს, დამლოცეს ასე:

პაპამ თქვა,—მთის შმაგ წყალივით
შეუბოვარი იყავი;
ბებომ თქვა,—ზღვათა წყალივით
დაუღვევლი იყავი;
მამამ თქვა,—ჩანჩქრის წყალივით
დაულაღავი იყავი,
დედამ თქვა,—წყაროს წყალივით
აუმღვრეველი იყავი.
ძმამ თქვა,—არეზის წყალივით
უბერებელი იყავი.

ვიდექი განარებული,
გული მიცემდა საამოდ...
და, როცა ჭიქას დასცლიდნენ,
ვეუბნებოდი:—გაამოს!

თარგმნა ს. ბეჩოელმა

ქვეყნის სე

გიორგი პაპუაშვილი

ნახტი

დღიობრი ზარაფიზვილისა

ბიჭები მოტყუდნენ: გათენება ეგონათ და შუალამე იყო. ტყის სიღრმეში რომ შედიოდნენ — უფრო ბნელდებოდა.

— ხომ არ გეშინია? — შეეკითხა თამაზი ვიას.
— არა, — დაიხურჩულა ვიამ, — შენა?
— რისი უნდა მეშინოდეს... — ამაზე უარეს სიბნელეში მივლია ივრის ნაკრძალში.
ვიწრო, დაკლავნილი ბილიე მიდიოდა ტყეში. აქეთ-იქიდან წიფლის, რცხილისა და მუხის ტოტები ჩამოფხატულიყო.
უკანა სახედარმა წაიბოროძია. ვია კებს ჩაებლაუჭა და არაღაც ჩაიბუზღუნა.

— ტოტი ხომ არ მოგხვდა? — შეეკითხა თამაზი.
— არა, სახედარმა ქვას ფეხი წამოჰკრა... კიდევ შორს არის პანტა?
— ჯერ სადაა.
— ის რა აფაჩუნებს? ბიჭები სმენად იქცნენ.
— არ ვიცი. ტყის ქათამი იქნება... გამოუჯავრდი ჩქარა!
— ვუჯავრდები, მაგრამ არ მოდის...
— ჯობი დაარტყი!
— ვარტყამ, მაგრამ...

სახედარები შეჩერდნენ, ყურები აცქვიტეს, დაიფრუტუნეს და ტყეში შეცვივდნენ.
— კებს ჩაეჭიდე!.. ზედ გაწეჭი... თავი არაფერს შეახლო! — აფრთხილებდა თამაზი ვიას.
სახედარები ერიდებოდნენ ხეებს და მიჩაქჩაქებდნენ. იბერტყებოდა სველი ფოთლები.
— ხომ არ შეგეშინდა, ვია? — კვლავ ჰკითხა თამაზმა.
— მე არა, ჩემს სახედარს შეეშინდა, გული უფანცქალებს.

— ჩემსასაც... ჩამოვიდეთ და, როცა გათენდება, მაშინ განვაგრძოთ გზა.
ბიჭებმა სახედარები ხეზე მიაბეს და იქვე ჩამოსხდნენ. ბარდებში რალაცამ გაირბინა.
სახედარებმა კვლავ დაიფრუტუნეს.
— ის რა იყო? — იკითხა ვიამ.
— არ ვიცი. ტურა იქნებოდა. ნუ გეშინია.
— იქნებ მგელია?
თამაზმა არაფერი არ უპასუხა.

„ეს რა თქვა ვიამ? — ფიქრობს თამაზი, — იქნებ მგელიაო. მართლა რომ მგელი იყოს, რა უნდა ვქნათ?.. პაპა იტყვის ხოლმე, ალაზანს ვალმა ერთი კაცი მგლებმა ისე შეჭამეს, რომ ტანსაცმლის ნაფლეთებია იპოვნესო“...
„სად წამომიყვანა, — ფიქრობს ვია, — არა სჯობია, ახლა ლოგინში ვიწვე? დაიჩემა, პანტაო. რად მინდა მაგის

მკვახე პანტა, თუ კი მგლები შემჭამენ... დედაჩემი სახლში აღარ შემიშვებს... ეჰ, რად გამოვიპარე? სანამ გაიდვიძებენ, პანტას ჩამოვიტანთ და გაუხარდებათო... ნეტა ცოცხლები გადავრჩეთ და პანტას ვილა ჩივის“.

— აუუუ!.. — მოისმა საიდანღაც ყმუილი.
— აუუუ!..
— აუ, აუ, აუუუ!..
— ის რა ღმუის, თამაზ!
— არ ვიცი. ნუ გეშინია.
საღაც გაიფლავა. თითქოს დაიჭუხა კიდევ.
„სად მოვდიოდი, რომ მოვდიოდი... რაში მინდა ჰიანი პანტა... თამაზს მართო ის უნდა, რომ დაიკვებხოს — შუალამისას დაედივარ ტყეშიო. რამინდოდა, მშვენიერად ვიყავ ლოგინში ჩათბუნებული. ვიძინებდი არხეინად: დილით ავდგებოდი და ვენახში წავიდოდი. მწარე პანტას ჩამაქრული ყურძენი არა სჯობია“...
— აუ, აუ, აუუუ!.. — ისევ მოისმა ყმუილი.

„ნეტა რა ყმუის, — ფიქრობს თამაზი, — თუ მართლა მგელია!.. არა, ტურა იქნება... ზემოუბნელმა დათიკომ თქვა. ერთხელ ტურები მეგონენ, მგლის ჯოგში კი მოვხვდიო. ისე ბნელოდა, რომ თვალთან მიტანილ თითს ვერ დაინახავდიო... ჰოდა, კინაღამ არ შემჭამესო... ასანთით ძლივს მოვიგერიე. გაკვრავდი და თვალებში მივაგდედი ხოლმეო“.
— ვია, ასანთი არა გაქვს? ცეცხლი დავანთოთ!
— დავანთოთ. მეც შემცივდა.
ტოტებში რალაცამ გაიფრთხილა.
ვიას ტანზე ეკალი დააყარა. ბეჭებშუა უცნაური წვა იგრძნო.

— ჭოტ!.. ჭოტ!... — მოისმა საიდანღაც.
— აუ, აუუუ!
თამაზმა ასანთს გაჰკრა. აბოლდა სველი ტოტები.
— არ ეკიდება.
— რა ვქნათ?
— როგორმე უნდა დავანთოთ.
— თამაზ, გაიხედე, ის რა ანათებს?!
თამაზმა ორი ანთებული წერტილი შენიშნა. ისინი ხან ნალვერდლებივით ღვივდებოდნენ და ხან ინავლებოდნენ. აი, გატოკდა კიდევ, თითქოს მათკენ წამოვიდა.
— გვიახლოვდება, — დაიხურჩულა ვიამ.
— ჰო, გვიახლოვდება.
— ნეტა რა არის?
— ალბათ, მგელია.
— მგელი? — შემფოთდა ვია.
— ჰო, ნუ გეშინია. ცეცხლს დავანთებ და ახლოსაც ვერ მოხედავს. მშრალი ტოტები მომინახე, ჩქარა!

ბიჭებმა მშრალ ფიხს დაუწყეს ძებნა.
— ჭოტი!.. ჭოტი!.. — ნალვლიანად იძახის ჭოტი ტყის სიღრმიდან.

ისევ გაიელვა სადღაც. გაელვებას ქუხილი მოჰყვა.
„სად წამომიყვანა, — ფიქრობს ვია, — მგელს ცეცხლისა როგორ შეეშინდება... არა და, ვერც უკიდებს...“
ანთებული წერტილები ახლა სხვა მხარეს გამოჩნდა.

— თამაზ, მეორე მგელიც გამოჩნდა.
— რა უნდა ვქნათ, ცეცხლი თუ ვერ დავანთეთ? — წაღლიც არა გვაქვს... ხეზე რომ ავიდეთ, სახედრებს შეკამენ. არა და, რა ვქნათ?

— ჭოტი!.. ჭოტი!.. ჭოტი!.. — ტიროდა ჭოტი.
— აუუუ!.. — უფრო საშინლად აყმუვლდა მგელი.
— თამაზ!.. ჩული, თამაზ!.. — სიხარულით წამოიძახა ვიამ. ჩულს მოუყვიდოთ!

თამაზი შეყოყმანდა. შემდეგ წამოხტა, სახედართან მიიჭრა, გარსაკრი გაუხსნა და ჩული გამოაძრო.

— ახლა ნურაფრისა გეშინია.
ჩული ჯერ აბოლდა, შემდეგ ტყაცა-ტყუცი ატეხა და აბრიალდა. ჰაერში ტრუსის სუნი დატრიალდა.
ანთებულ ჩულს ფიხი დააყარეს.
ალმა იკლო. ფიხი აშოშინდა...

ფიხი თანდათან გაფიცხდა, აჭახჭახდა და ჰაერში ცეცხლის ენები აუშვა, ალი აიწია, აიმართა და უშველებელ კოცონად გადაიქცა. განათლა ტყე.

— ჩული ხომ მე გავიხსენე? — თქვა ვიამ.
— განა მე კი ვერ გავიხსენებდი, — მიუგო თამაზმა.
— ვაითუ, მაინც არ შეშინდნენ მგლები, — ეჭვი გემოთქვა ვიამ.

— მოდი, დავიყვიროთ!
— დავიყვიროთ!
— ეჭვი! — აკანკალებული ხმით დავიყვირა თამაზმა.
— ეჭვი! — ეხო გამოსცა ტყემ.

— ეჭვი! — შემოესმათ საიდანღაც კაცის ხმა...
„...კაცის ხმა არის, თუ... ამბობენ, ჩხიკვი გამოაჯავრებს ხოლმე ადამიანსო...“

— ეჭვი! — უფრო ხმამაღლა დაიძახა თამაზმა.
— ეჭვი! — დაიგუგუნა ტყემ.
— ეჭვი! — გამოეპასუხა ვილაცა და თოფი გავარდა. ანთებულმა კუდბაწარამ ცა გადახაზა და გაღმა ხევში ჩაეშვა.

ბიჭებმა ტირილნარევი სიცილი ატეხეს და დიდგულად მიუსხდნენ კოცონს.

— ჭოტი! ჭოტი! — მხიარულად იძახდა ჭოტი.
— მართლა ადამიანის ხმაა!
— ჰო, კაცის ხმაა!
— შენ გეშინოდა?
— არა. შენ?
— არც მე.

ბიჭებმა ვრთმანეთს გაუღიმეს.
ცეცხლის ალით განათებული სახედრები გიმრიელად შეიქცეოდნენ ლორთქო ფოთლებს.

ხოს სამყარო მოვლენათა მთელი მრავალფეროვნებით, ფერთა სიმდიდრითა და სიუხვით, ვრცელი სტრუქტურა და პერსპექტივით.

მხატვარი ასახავს ობიექტებს გამოსახავს არა ისეთ დამოკიდებულებებში, როგორშიც ისინი იმყოფებიან სინამდვილეში. ეს უბრალოდ შეუძლებელია იქნებოდა, რადგან რეალური სინამდვილის საგნები სივრცის სამ განზომილებაში ლაგდებიან, ხოლო მხატვრულ ტილოს მხოლოდ ორი განზომილება აქვს. ხელოვანი საგნებს ხატავს ისე, როგორადაც ისინი მას წარმოუდგებიან გარკვეული თვალსაზრისით, ანუ პერსპექტიული წყობით. თუმცა ფერმწერი იძულებულია ობიექტები ერთ სიბრტყეზე გამოსახოს, მაგრამ არსებობს ხელოვნური საშუალებები, რომელთა მეოხებით ისინი შეიძლება წარმოსახონ ისე, როგორადაც მათ სინამდვილეში ვხვდებით, ანუ არა მარტო ხაზოვან, არამედ ვრცელ პერსპექტივაშიც. პერსპექტივა კი ყოველი სახეობის ფერმწერის ძირითადი საფუძველია. ამ კანონზომიერებიდან არც პორტრეტული ფერმწერაა გამორიცხული; თუ კი პორტრეტი გამოხატავს მხოლოდ ერთ პირს, ყოველგვარი გარემომცველი საგნების გარეშე, მხოლოდ და მხოლოდ ჰაერის ფონზე, ამ შემთხვევაშიც კი აუცილებელია გამოსახული სხეულის ცალკეული ნაწილების პერსპექტიული განლაგება. სხვა-მხრივ ნაწარმოები ერთიანი მთლიანის შთაბეჭდილებას ვერ შექმნის.

ფერმწერის ძირითადი მიზანი ბუნების საგნებისა და

ფერმწერას, რომელიც ამჟამად ჩვენი მსჯელობის თემას შეადგენს, ხელოვნების სხვა დარგებისაგან განსხვავებით, სინამდვილის გამოსახვის თავისი გზა აქვს და ადამიანებისადმი ესთეტიკური ტკობის მინიჭებისათვისაც თავისი საკუთარი, მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი, საშუალებები გააჩნია.

რა გზით, რა საშუალებებით წარმოსახავს მხატვარი სინამდვილეს? როგორია ფერმწერული ასახვის სტრუქტურა?

მისდევს რა თავისი იდეური ჩანაფიქრის შინაგან კარნახს, მხატვარი შეარჩევს და განაზოგადებს ასახავს მოვლენებს და ჰქმნის მხატვრულ სახეს, რომელშიც ხორცს ასხამს მის შთამავონებელ იდეალს. იგი ცდილობს სინამდვილის სილამაზის შინაგანი კანონზომიერება გადმოგვცეს, გვიჩვენოს მისდამი თავისი დამოკიდებულება და ჩვენც გვაზიაროს მასთან. ამიტომაც, რომ ფერმწერის საშუალებით შესაძლებელია თავისი რეალური გამოხატვა ჰპოვოს ადამიანთა რთული და მრავალმხრივი ცხოვრების ბევრმა მოვლენამ. ფერმწერულ ტილოებზე დიდი დამაჯერებლობით და თვალსაჩინოებით შეიძლება წარმოისა-

პახანა ჯალიძე.

ფილოსოფიის მეცნიერებათა
კანდიდატი.

ბ. თოთიბაძე.

„ხამგორის მიწაზე“.

მოვლენებისადმი მხოლოდ უბრალო მიბძევა რომ იყოს, ფერმწერის მთელი ხელოვნება ფიზიკურ-მექანიკურ პროცესამდე დაიყვანებოდა და მას, ფოტოგრაფის მსგავსად, აღარც დასჭირდებოდა ასახავს მოვლენათა შინაგანი კანონზომიერების ცოდნა. მაგრამ იმისათვის, რომ ვისწავლოთ მოვლენებზე სწორი დაკვირვება, მათი სწორად გაგება, მათზე განსჯა და მათი სწორი განმარტება, — საჭიროა ამ მოვლენების განვითარების შინაგანი კანონზომიერების შემეცნება; ამიტომ იყო, რომ ყოველი დროის

დიდი მხატვარი შეუნელებელი ინტერესით სწავლობდა ადამიანის ანატომიასა და ფიზიოლოგიას, ოპტიკის კანონებს, ატმოსფერული ცვლილებების ზეგავლენასა და ა. შ. ეს კი იმიტომ ხდებოდა, და დღესაც იმიტომ ხდება, რომ ფერწერის მიზანი სრულებითაც არ მდგომარეობს მხოლოდ ბუნებისადმი მიბაძვაში და სრულიადაც არ ემთხვევა იმას, რასაც, საერთოდ, ბუნების საგნების არსებობა გულისხმობს: ის, რაც ფერწერის არსს შეადგენს, ბუნებაში შეიძლება შემთხვევითი იყოს; მაგრამ სწორედ ამიტომ, ყველაფერი, რაც ბუნებაში არსებობს, არ შეიძლება გამოსადეგი იყოს ფერწერული ასახვისათვის. აქედან კი გამომდინარეობს, რომ მიბაძვა შეიძლება იყოს მხოლოდ მხატვრული საშუალება და არა მისი მიზანი.

საგანთა გარეგანი სახე გაპირობებულთა არა მარტო მათი ნივთიერი შედგენილობით, არამედ სინათლისა და ჰაერის მათზე ზემოქმედებითაც. არცერთი სხეული არ შეიძლება განათებულ იქნას სავსებით თანაბრად. სინათლის წყაროს მდებარეობის მიხედვით, ყოველი სხეული წარმოგვიდგება შედარებით ბნელი და ნათელი ადგილების სახით. ყოველ სხეულს აქვს ჩრდილი და ამიტომ თვითონაც შესაძლოა მოექცეს სხვის ჩრდილში. ამ მოვლენათა და საშუალებათა დაწვრილებით შესწავლაზე დაფუძნებული ფერწერაში ის, რასაც უწოდებენ **შუქ-ჩრდილსა და მოდელირებას**. სინათლითი მოვლენები დამოკიდებულნი არიან საგანთა თვისებებზე, მათს ურთიერთკავშირზე და ასევე სინათლის წყაროს ძალასა

ბაბაშვილი
1897

ს ე კ

და იმ პირობებზე, რომელთა დროსაც მისგან მომდინარე სხივები ანათებენ საგნებს. ამ მიზეზებითაა გაპირობებულნი ფერწერის გამოსახვის საგანთა შეფერილობა, ფერი და საერთო კოლორითი. ეს თვისებები შეადგენენ სწორედ ხელოვანის მიერ გადმოცემული და ჩვენში შექმნილი განწყობილების საფუძველს.

ფერმწერი, ირჩევს რა ნაწარმოების იდეის შესაბამისად თემას და სიუჟეტს, ახორციელებს მას თვალთ დასანახ, ხედვით ფორმაში. მთავარ როლს ამ პროცესში **კომპოზიცია** ასრულებს. ფერწერული ნაწარმოების კომპოზიცია — ეს მისი აგებულებაა, — ცალკეული ნაწილების მთლიანობაში განლაგება და იდეური ჩანაფიქრის შესაბამისად მათი განსაზღვრა. კომპოზიცია, საერთო მხატვრული გადაწყვეტა, ნაწარმოების მთავარი ელემენტების ხასიათი და ადგილი, კოლორითი, რიტმი, პროპორცია, სივრცითი პერსპექტივა და ა. შ., მხატვრის მიერ, ჩვეულებრივ, წინასწარ **ესკიზში** განისაზღვრება. ხოლო ნატურის დეტალურ და ღრმა შესწავლას, რასაც უდიდესი მნიშვნელობა აქვს **კემპარიტი** ფერწერული ტილოს შექმნისათვის, ემსახურება ნატურული **ეტიუდების** შექმნა.

ფერწერული შემოქმედების ყველა ამ ელემენტის საფუძველი და მიზანია, საბოლოო ჯამში, არის **ნახატი**, რომლის სიზუსტესა და გამომსახველობითობაზე დამო-

ბ. ბაბაშვილი. „მთვრალი ხეგზური“.

კიდებულნი ფერწერული ნაწარმოების დამაჯერებლობა და ესთეტიკური ზემოქმედების ძალა.

გარკვეული სისტემის ფერთა შერწყმის, შეხამების საშუალებით ფერწერაში ხორცს ისხამს სინამდვილის მრავალმხრივ მოვლენათა სიმდიდრე, გამოიკვეთება მხატვრულ ტილოზე წარმოსახულ საგანთა ფორმა, მათი შეფერილობა, განათება, მასალა, რისგანაც შედგებიან საგნები, და ასევე — სივრცე, გარემო, რომლითაც გარემოცულნი არიან ისინი.

ასეთია ის ძირითადი საშუალებანი, რომლის მეოხებითაც ფერწერა ახდენს სინამდვილის საგნების მხატვრულ გარდასახვას და ამ გზით ახერხებს იგი ესთეტიკურად ზემოქმედი მხატვრული სახეების შექმნას.

ასასახი საგნების მიხედვით ფერწერა იყოფა **ქანრეზად**. მათ შორის ძირითადია: **ისტორიული ქანრი**, რომელიც თავისი გამოსახვის ობიექტებად ისტორიულ მოვლენებს ირჩევს. ადრე ამ ქანრს მიაკუთვნებდნენ, აგრეთვე, რელიგიურ, მითოლოგიურ და ალეგორიულ ქანრებსაც; **ყოფითი ქანრი**, რომელიც იფარგლება ხელოვანის თანამედროვე, ყოველდღიური, ან კერძო ცხოვრების ასახვით; **ბატალური ქანრი** გამოსახავს ომისა და სამხედრო შეჯახებათა სცენებს; **პორტრეტული ქანრის** მიზანია გარკვეული პიროვნების, ან პიროვნებათა ჯგუფის გამოსახვა; **პეიზაჟი** — ბუნების მოვლენათა გამოსახვას ემსახურება, **ანიმალისტური ქანრი** — ცხოველთა სამყაროს გამოსახვას, ხოლო **ნატურმორტი** — უსულო საგანთა გამოხატვა.

თავისი დანიშნულების მიხედვით ფერწერას დარგებადაც ყოფენ, რომელთაგან მთავარია: მონუმენტური, დეკორატიული, დაზღური და მინიატურული ფერწერა.

სიღვარი

ხეხი

დათვმა ტყეში ნახა თაფლი...
ცოტა თაფლი, ბევრი მწერი...
დაესივნენ, დაასიეს,
აადინეს ზურგზე მტკერი.

აკაკი ბელოვანი

მატარებლის კუბეში ექვსმა მოიყარა თავი. მათგან ერთი მოხუცი იყო, მაგრამ ყმაწვილივით დაუღალავი, მხიარული და კეთილი ჩანდა. მაღალი შუბლი, უკან გადავარცხნილი თმა, მსუქანი, მრგვალი სახე ჰქონდა და ოქროს სათვალვე ეკეთა. ერთი სიტყვით, პროფესორს გავდა, მაგრამ როგორც კი ალაპარაკდა, მაშინვე მიხვდნენ, რომ პოეტი იყო. უბრალო სინამდვილესაც კი ისე ლამაზად, ისე ტკბილად და დამაჯერებლად ჰყვებოდა, მსმენელებს ზღაპარი ეგონათ, ხოლო ზღაპრის მოყოლა რომ დაიწყო, სულ დაავიწყდათ სად იმყოფებოდნენ, — მხოლოდ გრძნობდნენ, როგორ ირხეოდნენ არყები, როგორ ნავარდობდა მწვანე ტყეში ნიაფი, როგორ გალობდა ჭალაში შაშვი, როგორ უკაკუნებდა კოდალა ხეს და რა თავდაუშოვავად ცდილობდა ზღარბი ყინულჭრილში ჩავარდნილი მეგობარი კურდღლის გადარჩენას. რალა თქმა უნდა, ასეთი ადამიანები ანდამატივით იზიდავენ პატარებს. მზიანი დილა იყო და უცნობი პოეტის გარშემო თანდათან იზრდებოდა გოგო-ბიჭების რიცხვი. ყურდაცქვეტილნი უსმენდნენ, კისკისებდნენ, თხოვდნენ, ეკითხებოდნენ, და დაუღალავი მეზღაპრეც როგორ აწყენინებდა ნორჩ მეგობრებს! მოხუცის ღიმილი შუქივით ეფინებოდა ბავშვებს, მოცინარე პირიდან კი წყაროსავით მოსჩქეფდა ანდაზების, ზღაპრების, იგავ-არაკების, სახუშარო ლექსების ნაკადი.

მოხუცმა გამოცანებით დაიწყო... არა, — ტკბილუულით: ბავშვებს ჯერ გაუმას-

ნახატი ჯემალ ლოლუასი

პინძლდა და მერე კი ასეთი გამოცანა უთხრა:

ახალ წელს ჩვენს სახლში მოვიდა შორიდან, ყვავილებს გვიკრეფდა და სახლებს გვიგებდა, გვახარა შრომით და სწავლითა, ივლებდა, თანდათან იკლებდა, და ბოლოს, წლის ბოლოს, წავიდა.

— კალენდარი! — შესძახა ერთმა ბიჭუნამ ფიქრის შემდეგ.

ბავშვები გამხიარულდნენ. მოხუცმა უფრო ძნელი გამოცანები და ანდაზები თქვა. ამასობაში მატარებელი ტყეს გაუსწორდა. მოხუცი მგზავრის სახეზე ღიმილმა შეითამაშა.

— შეხედეთ, ყმაწვილებო, იმ ტყეში ქოხია, ქოხში — ზღარბი, მამალი, თავი და ბაყაყი. კარზე მგელი მისდგომიათ. გესმით, როგორ იღრინება? „კარი გამიღუთ. ვიყინები, ცხვარი ვარო.“

ბავშვებს თითქოს მართლა ესმით, როგორ იღრინება „ცხვარი“ და რა მშვიდად ეუბნება ზღარბი: „ცხვრები არ იღრინებიანო“...

აი, მოხუცმა დაასრულა მორიგი ზღაპარი. მერე რალაც სასაცილო ამბავი მოჰყვა.

ყველანი იცინიან, ერთის გარდა. ეს ერთი — ისაა, ვინც ყველა გააცინა. მერე, როცა მოზარდებმაც და მოზრდილებმაც სიცილით გული იჯერეს, მეზღაპრემ ტყისკენ გაიხედა და წყნარი, იღუმალი ხმით დაიწყო:

ბავშვები ახლა უკვე დასცინოდნენ დათვს, რომელსაც ფუტკრებმა ცოტა თაფლი და ბევრი წყენა აგემეს.

მოხუცი ისევ ტყეს გაჰყურებდა. ბავშვებისათვის ეს ტყე უკვე ზღაპრულ ქვეყნად იქცა და მართლა ზღაპარივით დარჩა უკან.

მაგრამ პოეტი სად არ უპოვნის ბინას ზღაპარს, თუნდაც შროშნის ყვავილში ჩაასახლებს! აი, ველზე ჩვეულებრივი სახლია, ბავშვებისათვის კი ის უცებ იქცევა არაჩვეულებრივ სახლად, კომკად, სასახლედ.

— აი, იმ ველზე, ჩემო პატარებო, ბროლის კოშკი დგას. გარშემო სპილენძის გალავანი არტყია და ზღუდის კედელი გველშაპის კანივით ლაპლაპებს.

— ვინ ცხოვრობს იმ სასახლეში? — იკითხა წითელკაბიანმა გოგონამ.

— საქმეც ეს არის! — წარბების აწევით თქვა მოხუცმა მგზავრმა. — ვინ ცხოვრობს იმ სასახლეში? ჩვენ ეს აუცილებლად უნდა გავიგოთ, რომ ზღაპარი გავაგრძელოთ; ვიწყებ: იყო და არა იყო რა, იყო ერთი მეფე და ჰყავდა ერთი ვაჟი. სახელი არ ვიცი. იქნებ თქვენ იცით? მსმენელები საგონებელში ჩავარდნენ.

— არ იცით? არც მე ვიცი. ვინც სახელი დაარქვა, — მან კარგად იცის, ჩვენ კი, აბა, საიდან გვეცოდინება! — ამის გასაგებად მივდივარ სწორედ. გავიგებ და, აქეთობას ყველაფერს გიამბობთ...

მაინც, ვინ არის ეს მოხუცი? კითხვაც კი ერიდებათ. არავინ იცის, რა ჰქვია, სად მიდის. — ანდერსენი ხომ არ არისო, — იკითხა ერთმა ყმაწვილმა და დედამისმაც ჩუმად დაუმიწომა: — ჰო, შვილო, ჩვენი ანდერსენია!

ისევ გაისმა „ჩვენი ანდერსენის“ ტკბილი ხმა:

— ყმაწვილებო! ზღაპარი — საჩუქარია. საჩუქრის ღირსი კი მხოლოდ ბეჯი-

— რატომ ხუთი წელი?
 — იმიტომ, რომ ჩვენი ქოფაკიც ბან-
 ჯგვლიანია და მამამ მითხრა, — ხუთი
 წლის წინ ისიც ლეკვი იყო.
 — სცდები, — შეუსწორა წითელკა-
 ბიანმა გოგონამ. — ბაბუა, ხომ მართა-
 ლია, რომ სერიოზა ცდება?
 — საიდან იცი, რომ ცდება?!

— განა შეიძლება ფინია ქოფაკად იქ-
 ცეს? ფინია — მუდამ ფინია.
 უცნობმა მოხუცმა გულიანად გაიცინა,
 თან პორთფელს ხსნიდა.
 — ასეთ მოსაზრებულ გოგონას მარ-
 ტო ზღაპრებით ვერ გავუმასპინძლებდი,
 — ღიმილით თქვა და გოგონას შოკო-
 ლადის ფილა გაუწოდა.
 მატარებელი გაჩერდა. მოხუცი მგზავ-
 რი ჩასასვლელად მოემზადა; ბავშვებს
 ენანებოდათ მასთან განშორება. როცა
 მოხუცი პატარა მეგობრებს ემშვიდობე-
 ბოდა, წითელკაბიანმა გოგონამ ცრემ-
 ლიანი თვალები მიაპყრო და ჰკითხა:
 — ბაბუა, თუ შეიძლება, თქვენი სა-
 ხელი გვიტხარით.
 მოხუცმა ტკბილად გაიღიმა, გოგო-
 ნას თავზე ხელი გადაუსვა და უთხრა:
 — სამუელ მარშაკი.
 გაოცებულმა ბავშვებმა ერთმანეთს
 გადახედეს...
 მოხუცმა დიდი, ცისფერყდიანი წიგ-
 ნი ამოიღო, წააწერა, გოგონას გაუწოდა
 და დასძინა:
 — არ გეგონოთ, რომ ბაბუა მარშაკი
 მიდის; აი, ის ამ წიგნში რჩება, თქვენ
 შეგიძლიათ მასთან საუბარი გაავრძე-
 ლოთ...
 მოხუცი ბავშვებს ღიმილით გამოემშ-
 ვილობა და გასასვლელსაკენ წავიდა.
 მატარებელში კი დიდხანს ისმოდა
 ყველასათვის ნაცნობი, საყვარელი სახე-
 ლი: მარშაკი, მარშაკი!

თი, ზრდილობიანი და შრომისმოყვარე
 ყმაწვილებია.
 ვინც ცუდად სწავლობს, ვერც სედო-
 ვის კვალზე წავა, ვერც მიჩურინს დაემ-
 სგავსება და ვერც მენდლევეს, ვერც
 კოსმოსს დაიპყრობს და ვერც პოლუსს...
 ბავშვები ჩაფიქრდნენ.
 — გვითხარით, ბაბუა, პოლუსი შორს
 არის? — იკითხა წითელკაბიანმა გო-
 გონამ.

მოხუცმა თვალი მოჭუტა და დაიწყო:
 — პოლუსი, ჩემო პატარავ, ძალიან
 შორს არის, ისე შორს, ისე შორს, რომ...
 როგორ გითხრათ... ერთხელ ერთმა მო-
 გზაურმა მარხილში პატარა ფინია შეა-
 ბა და გზას გაუდგა. როცა პოლუსს მია-
 დწია, ხედავს: ფინია ბანჯგვლიან ქო-
 ფაკად ქცეულა.
 — ოჰო, — შესძახა ერთმა პატარამ,
 — მაშ, მთელი ხუთი წელი უვლია.

მოდული

ერთხელ, ჯარისკაცთა ერთი ჯგუფი ხიდის შეკეთებაზე მუშაობდა. სამუშაოს კაპრალი ხელმძღვანელობდა. მას თავის თავზე დიდი წარმოდგენა ჰქონდა. — უჩემოდ საქმეს ვერ გააკეთებენო, — ფიქრობდა და ბრძანებებს ყვირილით იძლეოდა.

ჯარისკაცებს ხის მძიმე მორი მიწაყრილზე უნდა აეტანათ, მაგრამ ვერ რეოდნენ. მორის დასაძრავად კიდევ

ერთი კაცი იყო საჭირო. კაპრალმა მიშველება იუკადრისა და აყვირდა:

— აბა, ცოცხლად, ნუ ჩერდებით, აქეთ-იქეთ ნუ იყურებით, მიდით!

ამ დროს კაპრალს სამოქალაქო ტანსაცმელში გამოწყობილი ერთი ჯენტლმენი მიუახლოვდა და ჰკითხა, რატომ არ ეშველებიო.

— სერ, იცით, მე ვინა ვარ? — კითხვაზე კითხვითვე მიმართა მან, — მე კაპრალი ვარ!

— ოჰო, — სტკვა უცნობმა, — მე ეს ვიცი.

უცნობმა მოსასხამი მოიხადა და ჯარისკაცებს მიეშველა. როცა მორი მიწაყრილზე აიტანეს, უცნობი კაპრალს მიუბრუნდა და უთხრა, — მუშახელი თუ დაგაკლდეს, დამიძახე და მოგეშველებიო.

— კეთილი, მაგრამ, არ მეტყვი, თქვენ ვინ ბრძანდებით? — ჰკითხა კაპრალმა.

— რატომაც არა, — უთხრა ჯენტლმენმა, — მე არმიის სარდალი — გეორგ ვაშინგტონი ვარ. ნახვამდის, სერ. ჯენტლმენი წავიდა. კაპრალი

გაოგნებული იდგა და ხმას ვეღარ იღებდა.

ინგლისურიდან თარგმნა თბილისის 1-ლი საშ. სკოლის VIII კლ. მოსწ. **ბურამ ბერაძემ.**

ბალერინები

ნახატი თამარ ქვლივიძისა, 10 წლის. თბილისი.

საშერდი — ხაოიანი ქსოვილი, ჩვეულებრივ — აბრეშუმისა. „ხვარამზეს

ტანზე შავი ხავერდის ქათობი აცვია“ (მ. ჭავჭავიძე).

სიტყვა ხავერდს ხმარობენ აგრეთვე გადატანითაც: „მთანი მაღალნი, მწვანე ხავერდით შემოსილნი, დგანან და ყურს უგდებენ მრავალხმოვან გაზაფხულს“ (ჭ. ლომთათიძე).

ხავერდოვანი ხმა აქვსო, იტყვიან ტკბილი და სასიამოვნო ხმის პატრონზე.

იმერულად ხავერდა ორ ფერს ჰქვია.

ხავერდის ამოსავალი ძირია ხაო, — დაბალი და ხშირი ბუსუსები, განსაკუთრებით კარგად ატყვია ხალიჩას.

ხაო ჰქვია აგრეთვე საქონლის ავადმყოფობას, პირში ერთგვარი წვრილი გამონაყარის სახით.

ხავერდი-ს თავდაპირველი ფორმა უნდა ყოფილიყო ხაო-ედ-ი, ესე იგი ხაო-იან-ი, ის რასაც ხაო აქვს. ედ სუფიქსითაა აგრეთვე შარავანდ-ედ-ი. შარავანდი მეფის გვირგვინია, აქედან შარავანდ-ედ-ი — გვირგვინიანი მეფე. გვაქვს ედ სუფიქსით ნაწარმოები ახალი ფორმებიც: უჯრ-ედ-ი, კუთხ-ედ-ი, გან-ედ-ი, შუალ-ედ-ი და სხვ.

მაშასადამე, თავდაპირველად გვქონდა ხაოედი. ედ სუფიქსის დართვამ გამოიწვია ო-ს ვ-დ დავიწროება: ხავედი (შღრ. მინდორი — მინდვრები). დაბოლოს მოხდა რ ბგერის ჩართვა: ხავერდი.

ძიწნა — ლამაზი დეკორატიული ხე, ტირიფის ჯიშისა.

თავმოქმედება

ამ ზაფხულს მე და ჩემი დეიდა-შვილები—გოგლა და კახა ქვიშხეთში ვისვენებდით.

ერთ დღეს გოგლას დეიდა ასტკივდა. ბებოს ვთხოვეთ, ავადმყოფი გოგლას გასართობად რაიმე ეამზნა თავისი ბავშვობიდან. ბებო სიამოვნებით დაგვთანხმდა და აი, რა გვიამბო:

ჩვენს სოფელში, გორმალაში, ჩამოდიოდა პატარა მდინარე—ხევის წყალი, რომელშიც ჩვენ ხელით ვიჭერდით ღორჯოებს. ერთ დღეს ბავშვები სათევზაოდ წავედით. ერთი ბრტყელი ქვის ქვეშ ხელი შევყავი, შიგ დიდი თევზი იყო. შემეშინდა, არ გამექცეს-მეთქი, ლაყურებში მაგრად ჩავჭიდე ხელი და ფრთხილად გამოვიყვანე. სიხარულისაგან შეგვევირე. მოცვიდნენ ბიჭები და გამომტაცეს თევზი: უნდა გავიყოთ, ჩვენ ხომ ერთად ვთევზაობთო. მე ეს ძალიან მეწყინა, მაგრამ ვერაფერი ვერ ვთქვი.

თევზი ოთხად გაჰყვეს და თავი მე

მხმლარი

ნახატი ვახტანგ ბაცაცაშვილისა (ხილნალის რაიონი, სოფ. არხოშიკი).

მომცეს. გახარებული შინ გავიქეცი თევზის თავი ბებოვს მივუტანე, თანაც ყველაფერი მოვუყვი. ბებოვს ეწყინა, რომ დამჩაგრეს და ჩემი დაჭერილი თევზის მხოლოდ თავი მომცეს,—ტანი კი მათ წაიღეს. საღამოს ბებოვს მეზობლის ბავშვებს შავი დღე დააყა-

რა, — როგორ გაბედეთ და ჩემი შვილიშვილი მოატყუეთო.

ბებოვს ამბის მოყოლა რომ დაამთავრა, გოგლამ თქვა, — დეიდას უკვე აღარ მტკივარო.

მანანა ყიფიანი, თბილისის 53-ე საშ. სკოლის III კლასის მოსწავლე.

„ძეწნამ ალერსით ამავსო... თაღნი ელავენ ცათანი“ (ა. კალანდაძე). სულხან საბა მას ძეწნს უწოდებს — „ძეწნი არს კაცთა მიერ დანერგული, წვრილფურცელი“.

ძეწნარი — ძეწნით დაფარული ადგილი. ძეწნას პირველი ნაწილი ძე ნაშთია ძელ სიტყვისა. ძელი იგივეა, რაც ხე. „პრქვა ღმერთმან ნოეს: „ძელთ ჭრად ისწრაფეთ!“ (დ. გურამიშვილი).

ძელია აგრეთვე მორი: „ახალციხეს ხუთადლოანი ძელეების ვალავანი ჰქონდა შემოვლებული“ (მ. ჯავახიშვილი). სპორტულ ტერმინოლოგიაში ძელი ჰქვია ფეხბურთის, წყალბურთის, ხელბურთის კარის ზედა ხარისხს; ამბობენ ასე: „ძელმა იხსნა „ღინამოს“ კარი აშკარა გოლისაგან“.

ძელის კვრა ნიშნავდა დაკიდებულ ფიცარზე კეტის ცემას ხალხის შესაკრებად (ზარის დარეკვის მაგიერ). ძელი ჰქვია მარტი, ძელი ცხოვრებისა—რელიგიურად ერქვა ხის ჯვარს, რომელზედაც ქრისტე გააკრეს.

ამჟამად ქართულში ძელი ზოგადად „ხის“ აღსანიშნავად არ იხმარება. არავინ იტყვის „ძელი მიღვას ეზოში“. მაგრამ მას რომ ხის მნიშვნელობა ჰქონდა, ჩანს შემდეგიდან: „ძელქვა დიდი ზომის წვრილ-ფოთოლა ხეა, სიტყვასიტყვით ხექვა. ხე — სხვა ენობრივი წრიდან შეთვისებული სიტყვა — „დაბადებაში“ ნახმარი და ძელ სიტყვას სარბიელს უკვეცავს“ (არნ. ჩიქობავა). იგი შემორჩენილად მხოლოდ ქართულის მონათესავე ენებში: ჰანური — ჰალ-ეფ-ე და მეგრული — ჰალ-ეფ-ი ქართ. ძელ-ეზ-ის ფონეტიკური შესატყვისია, ხოლო ოქალ-ეზ-ი, ყურძნის ცნობილი ჯიში სამეგრელოში, სიტყვასიტყვით ხა-ძელ-ის-ს ნიშნავს, ესე იგი „ხეზე გასულს“, „მაღლარს“.

რაც შეეხება ძეწნის მეორე ნაწილს წნა-ს, — იგი ძირისეულად უკავშირდება წნ-ავს, წნ-ელ სიტყვებს. ძეწნა—ძელწნა, სიტყვასიტყვით—ხე წნული.

არლი თაყაიშვილი, ფილოლოგიურ მცენიერებათა კანდიდატი.

ზ. ლეჟაველი

ახე კომპიად გამოიყურება მოცი-
გურავეთა სპორტსკოლის შენობა

ფოტოები მ. თურქიანი

რ

იდი ხანი არაა მას შემდეგ, რაც სპორტის სასახლის მხარმარცხნივ სასახლის მსგავსი პატარა ნაგებობა გაჩნდა.

მისი ბატონ-პატრონი თბილისის ბიონერთა სასახ-
ლის ნორჩ მოციგურავეთა სპორტული სკოლის მოს-
წავლეები არიან.

კახუნი ზეზულის უნდაში

აბა ვინ გამოიყურებს?

საქართველოს არაერთი ნიჭიერი სპორტსმენი აღზურ-
ლია, მაგრამ უმეტესი მათგანი ე. წ. «ზაფხულის» სპორტის
სახეობებში აღწევდნენ წარმატებას; ახლა კი თამამად
შეიძლება ითქვას, რომ ხუთიოდე წლის შემდეგ საქარ-
ველოს მოციგურავეებიც სახელოვანი წარმატებით გა-
მოვლენ საკავშირო შეჯიბრებებში და დამსახურებულ სა-
ხელს შემატებენ ქართველ სპორტსმენთა რიგებს.

მაღალი კლასის მოციგურავე რომ გახდეს, — კარგად
უნდა ფლობდეს სპორტის სხვადასხვა სახეს. ამის გარეშე
ფიქრიც კი ზედმეტია დიდ წარმატებაზე. საამისოდ

თაღქვეშ, შენობაში, ნამდვილი ზამთარია; ფართო მოედანი ყინულის სქელი ფენით არის დაფარული. ყინული რომ მუდამ ხარისხიანი იყოს და არ გალღვეს— იატაკქვეშ 1000-მდე მილია ჩაწყობილი. ამ მიღებით გამუდმებით მიედინება სპეციალური ხსნარი. იმის წარმოსადგენად, თუ რა გრანდიოზულია «ყინულქვეშა მყურ-ნეობა», საკმარისია ვთქვათ, რომ მიღების ასავსებად 25 ტონა ხსნარია საჭირო.

შენობის არქიტექტორებს თ. აბაშიძეს და ი. კასრაძეს საქმისადმი დიდი სიყვარული და ღრმა ცოდნა გამოუმტკავენიათ. თვალს ახარებს ფართო, მსუბუქი კარფანჯურები, მოსაცდელი, საექიმო, საშხაპო თუ სხვა ოთახები, —ერთი სიტყვით, აქ ყველა პირობაა შექმნილი მოციგურავეთა დაოსტატებისათვის.

საციგურაო ხელოვნების დაუფლების მსურველი ძალზე ბევრი იყო. ოქტომბრის თვე მთლიანად შესარჩევ გამოცდებს დაეთმო. უკვე შერჩეულია 350 ბავშვი, ამთ-გან — უმეტესობა პირველკლასელები არიან.

სწავლა ხუთ წელს გაგრძელდება.

წამიც და ეს
გოგონებიც
გავლენ
ყინულზე

როული იღეთი

უა, რა
ძნელია!

სკოლას აქვს კეთილმოწყობილი სპორტული დარბაზები, სადაც გამოცდილი პედაგოგები მეცადინეობას ჩაატარებენ სპორტულ და მხატვრულ ტანვარჯიშში, ქორეოგრაფიაში. შენობის ირგვლივ მთელი ეზო ნამდვილ სპორტულ ქალაქს დაემსგავსება. აქ იქნება სარბენი ბილიკები, სიმაღლეზე და სიგრძეზე სახტომი სექტორები, კალათბურთის, ფრენბურთის მოედნები...

რამდენიმე თვის დაძაბული მუშაობის შემდეგ დღევანდელი ახალბედები უკვე მტკიცედ დადგებიან ციგურებზე, იანვარში კი მათ შეეძლება ბაკურიანში, დიდ საციგურაო მოედანზე სკადონ ძალა.

გაუა დრო და, შეიძლება იმედი ვიქონიოთ, რომ დღევანდელი ახალბედები საბჭოთა და მსოფლიო სპორტულ ასპარეზზე გავლენ.

საქართველო
შეიქმნა

ქვეყნის ნიშნაკი

თარგმანი
ლ. ბოკერიანი

ნახატები ზ. მალაზი

მარეკ კეზესის

პრაქვეულუბრივი

თავგადასავალი

„დაგვეხადით — ხედავით!“

ტყვიის ქარცხენლუნი.

ხმა იღუშალი ზურგიდან.

მარეკ კეზესი. მახეუნი.

თეთრი ბათქაჟის საიღუშალო.

— გენიალურია, — აღფრთოვანებით წამოიძახა მადებარმა. — შითხარი, ჩემო ბიჭუნო, როგორ მიხვდი, რომ ეს არამზადები აიძულებდნენ მარეკს — გაკვეთილები ემზადებინა მათი უქნარა შვილებს მაგივრად?

— კი არ მივხვდი, — გაიღიმა თეოდორმა, — უბრალოდ, ასეთი დასკვნა გამოვიტანე.

— როგორ?

— პოლონური ენის რვეული რომ ვიპოვეთ, მაშინვე ვიცანი მარეკის ხელი, ყდაზე კი მოსწავლე ეჭი ტურპისის ჯვარი ეწერა. დამავიწყდა თქვენთვის შეთქვა, რომ ბანდიტი ტურპისი მთავარ დერეფანში ჩაუბის დროს მაგრად მიბეგვა ბოცმანმა.

— ახლა სად არის?

— საგანძურში ძინავს.

— ტურპისს ძინავს საგანძურში — გაუპარსავ ყარაულთან ერთად; კაფანდარა გამოკეტილია; ბოცმანი გათოკილია და ნიშში აგდია; ჩვენ, შესაძლოა, თავს დაგვესხას მხოლოდ სამი ბანდიტი: მორიგე და ორი ყარაული — ელამი და ბრმა ტადი. დანარჩენი ბანდიტები ახლა მაღლა არიან, — ვარაუდობდა მადებარი.

— ჩვენ არავინ არ დაგვესხმის, — გამოეხმაურა თეოდორი.

— რატომ?

— ჩვენ გავალთ ირგვლივი, წრიული ხაზით.

— წრიული ხაზით? რა არის ეს?

— ეს გარეთა დერეფანია, იგი წრესავით აერთებს ხუთივე შიდა დერეფანს, როგორც ბორბლის სალტე აერთებს მანებს.

— საიდან იცი, რომ წრიული ხაზი არსებობს? — კვასი გაოცებული შეჰყურებდა თეოდორს, — ყოფილხარ იქ?

— არა, ჩვენ გვერდი ავუარეთ მას.

— გვერდი ავუარეთ? როდის? — იკითხეს ბავშვებმა.

— გახსოვთ პირველი გზაჯვარედინი, ქვემოთ? იმ ადგილას შიდა დერეფანს სჭრიდა გარეთა დერეფანი; აი, ნახეთ როგორაა, — თეოდორმა დასაზა გეგმა.

— დარწმუნებული ხარ? — იკითხა კვასმა.

— სრულიად დარწმუნებული. მე პატარა ცდა ჩავატარე და დავრწმუნდი.

— რა ცდა?

— ახლავე გავიმეორებ.

თეოდორმა ამოიღო ზურგჩანთიდან სანთელი და აანთო.

— ახლა ნათელია თქვენთვის, პან იპოლიტ? — გაუღიმა მან მადებარს.

— ბრწყინვალედაა მოფიქრებული! — წამოიძახა კვასმა. სანთელი გამოსტაცა, მაღლა ასწია. ალმა ლიცლიცი დაიწყო და გვერდზე გადაიხარა.

— ორბირი ქარია. პაერი იძვრის. დერეფანს ჩიხი არა აქვს. ბრავო, ჩემო ბიჭუნო! — იპოლიტ კვასმა მხარზე ხელი დაჰკრა თეოდორს.

დასახრული. იხ. „პიონერი“ № 1—11.

— მიაქციეთ ყურადღება, საითკენ იძვრის ჰაერი, — დაუმატა თეოდორმა.

— ჰაერი იძვრის დერეფნის ბოლოდან დასაწყისისაკენ, ესე იგი ცენტრისკენული მიმართულებით, — თქვა მაძებარმა კვენსმა.

— მართალი ბრძანდებით, — თავი დაუქნია თეოდორმა. — აქედან გამომდინარეობს, რომ დერეფნის ბოლოში ჰაერი უფრო თბილია. დერეფნებში არც ღუმელები დგას და არც გამთბობები. მაგრამ, ლიფტიდან პირდაპირ გზაჯვარედინზე რომ გამოვედით, მე შევნიშნე, რომ პერპენდიკულარულ დერეფანში ორთქლის მიღები იყო გაყვანილი. ეს მიღები, ეტყობა, ახლანან გაუყვანიათ — მიღებზე სურინჯი სულ ახალთახალია. შემდეგ ჩვენ კალორიფელსაც კი წავაწყდით. როგორც უკვე დავადგინეთ, დერეფნის ამ ბოლოდან გამოდის თბილი ჰაერი, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ დერეფანი შესასვლელს უერთდება იქ, სადაც დგას კალორიფელები.

— ანუ მეზუთე დერეფანთან, — დაუმატა მაძებარმა კვენსმა.

— დიახ, ასე უნდა იყოს, — დაუდასტურა თეოდორმა, — მეზუთე დერეფანი ხომ მიწისქვეშეთის იმ ნახევარშია! ბოლოს, ჩვენს პიპოთეზას ადასტურებს ტურპისის ნაკვალევი. ჩვენ ვიცით, რომ როცა ტურპისის სცემეს, იგი გაიქცა წრიული დერეფნით და აღმოჩნდა საგანძურში — პირველ დერეფანში. ეს იმას ნიშნავს, რომ გასასვლელები ერთმანეთში გადის. საკმარისია დახედოთ ნახაზს და... მიხვდებით.

— ბრწყინვალეა, ჩემო ბიჭუნი. ახლა კი დავრწმუნდით. სწორედ ამ გზით მივალთ მარეკთან, გვერდს ავუვლით ელამს, რომელთანაც შეხვედრა სულაც არ მეჭამნიკება.

— რჩება კიდევ ბრმა ტადი... და ის მორიგე.

— ბრმა ტადს ახლა ძინავს, — სადამოს ექვსი საათიდან — ღამით უწევს მორიგეობა, მორიგე კი არასოდეს არ სტოვებს თავის პოსტს, ამის უფლება არა აქვს. დამიჯერე, ბიჭუნი, რომ ჩემი იძულებითი დასვენების დრო უქმად არ დამიკარგავს; ვცდილობდი გამეგო, როგორ აქვთ საქმე დაყენებული. აბა, მეგობრებო, გვეყოფა ამდენი მსჯელობა: ბევრ ლაპარაკს არაერთი კარგი წამოწყება ჩაუფლავებია. აბა, წინ გავსწითო!

ორი წუთის შემდეგ პატარა რაზმმა წრიულ დერეფანს მიაღწია. თეოდორი არ შემცდარა: დერეფანი გასასვლელით უკავშირდებოდა წრეს, რომელიც მიწისქვეშეთს ირგვლივ უვლიდა. მარჯვნივ წავიდნენ და რკინის ჭიშკარს მიაღწენ, რომელიც მეოთხე დერეფანში გადიოდა. ჭიშკარი ღია იყო. შემდეგ კი მეზუთე დერეფანშიც მიაღწიეს. აქაც ღია დახვდათ რკინის ჭიშკარი. აღლევებისაგან სულგანაბლნი მიიწვედნენ ბავშვები სიღრმისაკენ. კაფანდარამ თუ არ იცრუა, მარეკი სწორედ აქ უნდა ყოფილიყო.

მართლაც, — ოცდაათი ნაბიჯიც არა ჰქონდათ გადადგმული, რომ დაინახეს კაშკაშა შუქი, რომელიც მარცხნიდან შემოდიოდა დერეფანში. ბავშვებს დაავიწყდათ, რომ ფრთხილად უნდა ყოფილიყვნენ, ნაბიჯს უმატეს. უეცრად შუქი ჩაქრა.

— დაწვეით! — დაიყვირა თეოდორმა.

წამსვე ჩამოღვა გარეთა დერეფანში ყვითელი შუქის სვეტი. ჰერზე და კედლებზე მიმოლიოდნენ ფარნის სხივები, — შესასვლელს ეძებდნენ. ბავშვებმა თავები დახარეს.

— ყველაფერი დაგველუბა, შეგვამჩნიეს, — ამოიოხრა მაძებარმა.

თითქოს დასტურად ამისა, გაისმა მკაცრი შეძახილი:

— და ვ ვ ე ბ დ ი თ, გ ხ ე დ ა ვ თ!

— ტყუის, ვერაფერსაც ვერ ხედავს.

— მიბრუნდით კედლისაკენ, — ხელები მალლა! წინააღმდეგ შემთხვევაში — ვხსნიოთ ცეცხლს!

— ეს ელაში ყვირის, დავიღუპეთ, — წაუჩურჩულა კვენსმა გვერდით მწოლ თეოდორს და ზელებზე წამოიწია.

— არ გაინძრეთ, — გამოსცრა თეოდორმა.

— ხომ არ ვაგიყდი, ბიჭუნი! კურდღლებივით მოგეცელავს, — ამოიოხრა მაძებარმა.

მოულოდნელად ზურგიდან მოისმა ვიღაცის უცნობი, წრიბინა ხმა:

— არ გაინძრეთ. უკან, თქვენგან ორი ნაბიჯის დაშორებით, დერეფანი ნახევარი მეტრით ღრმავდება. იქ ორი საფეხურია. იქითკენ გახიხით და თავს დააღწევთ ტყვიებს.

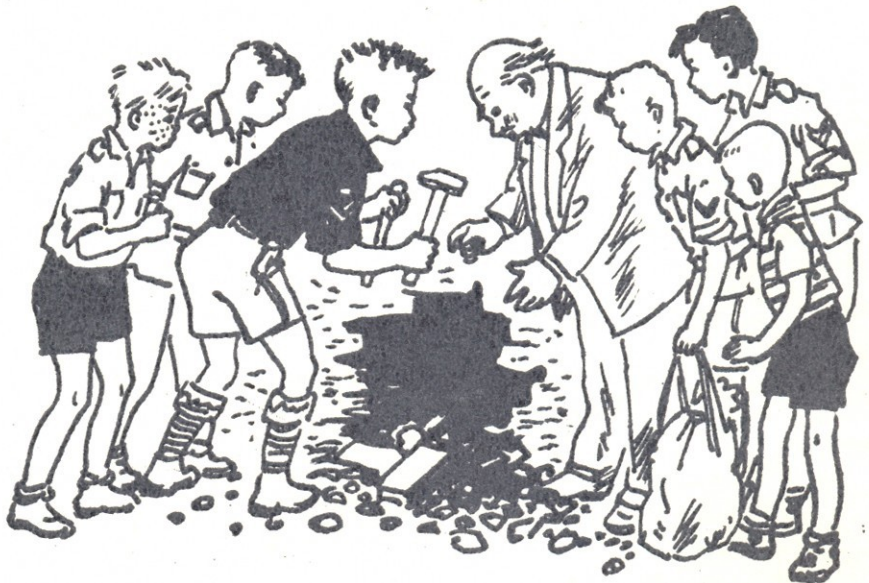
— ვინ ლაპარაკობს?

— მარეკ პეგუსი.

— მარეკ პეგუსი? ეს შენა ხარ, ბიჭუნი? — აღლევებისაგან მაძებარს ხმა ჩაუწყდა.

— მარეკ! გამარჯობა! — დაიყვირეს ბავშვებმა.

— სადა ხარ, მარეკ? — აუღგომლად იკითხა თეოდორმა.

— უკან, ორი მეტრის დაშორებით თქვენგან, საკანში ვარ დამწყვდეული...

თეოდორს უნდოდა მაშინვე გაეთავისუფლებინა იგი, მაგრამ მარეკმა პროტესტი განაცხადა:

— მოითმინეთ... არ არის საჭირო. ის სროლას დაიწყებს, უკან დაიხიეთ, უკან დაიხიეთ.

— სამამდე ვითვლი, — გაიმეორა ელამმა, — და ვესნი ცეცხლს!

— შეგიძლია გახსნა, — წაიღუდუნა თეოდორმა და კბოსავით უკან-უკან ხოხვით მიჰყვა ბავშვებს. რკინის კართან რომ მიხობდა, გასაღები მთარგო კლიტეს.

კიდევ ერთი წამი და... მარეკი გაათავისუფლა.

— დაწევი! — კვლავ გასცა ბრძანება თეოდორმა.

ბავშვების თავს ზემოთ ავტომატი აკაჯანდა, წვრილი აგურის ნამტვრევები წამოვიდა, თვალები და პირი მტვრით ამოეცოთ.

— ავტომატი აქვთ, — თქვა თეოდორმა.

— რა მოგვივა? რა მოგვივა? — ნერვიულობდა კვა-სი, — ელამი განგამს ასტეხს. ისინი მარწუხებში მოგვაქციებენ.

თეოდორმა საათს დახედა:

— ახლა ხუთი საათია. პირიდიონი მილიციას შეატყობინებს მხოლოდ შვიდ საათზე. სულ ცოტა, ორი საათის განმავლობაში მოგვიხდება თავდაცვა.

კვლავ გაისმა ტყვიების ზუზუნი.

— თავი რომ მოვიმკვდარუნოთ? — ჩურჩულით თქვა იპოლიტ კვასმა. — დავიყვიროთ, დავიკვნესოთ და მერე გავჩუმდეთ. ელამი იფიქრებს, რომ დავიხოცეთ, ახლოს მოვა, და მაშინ იოლად გავუსწორებდები.

— არც ისეთი ჩანს, რომ ჩვენს ანკესზე წამოეგოს, — უპასუხა თეოდორმა. — მან ძალიან კარგად იცის, რომ ვერ მოგვარტყამს, მხოლოდ შესაშინებლად ისვრის, სხვა ბანდიტებს უცდის.

— მნებდებით? — გაისმა ელამის ხმა.

— შენ თვითონ დაგვნებდი! — დაუყვირა თეოდორმა. — ზევით ჩვენი ხალხი დგას! ჩვენ თუ არ გავალთ, ისინი მილიციას გამოიძახებენ. თქვენი საიდუმლო სამყოფელი აღმოჩენილია.

ელამი ერთხანს დუმდა. ეტყობა, თეოდორის სიტყვებმა განაცვიფრა, მერე დაიძახა:

— სტყუი! მაღლა არავინ არ იცის, რომ ჩვენ აქა ვართ. დამნებდით, თორემ ყველას ამოგწყვეტთ. ვერც ერთი ძალი ვერ გავიგეხს, რა შეგემთხვათ.

— შეგიძლია შენს შეფს დაურეკო! — გამოეპასუხა თეოდორი. — აბა, სკადლას და ჩამოვიდეს მიწისქვეშეთში. წმიდა იაცეის ეკლესიის შესასვლელს ჩემი ხალხი იცავს.

— კარგია, რომ მითხარით, — დაცინვით დაიძახა ელამმა, — შეფი ბალნიგოებივით გასრუქს მათ.

— ვერაფერსაც ვერ გასრუქს. ჩვენ ეტაფეტა გვაქვს ყოველ ათ მეტრზე, მილიციის მთავარი კომინდატურიდან მოყოლებული. კაპიტანი იანტოლტი მაშინვე გავისწორებდათ.

— მიმიფურთხებია თქვენი კაპიტნისათვის. — წაიბურტყუნა დაბნეულმა ბანდიტმა. — ვიდრე მილიცია მოვა — აგაორთქლებთ.

— სიბრძნეს ნუ აფრქვევ, ელამიკო, ვერაფერსაც ვერ დაგვაკლებ, — გაიცინა თეოდორმა, — გირჩევნია შეფს

დაურეკო და აუხსნა საქმის ვითარება, თორემ მაგრად მოგხვდება.

ერთი წუთით სიჩუმე ჩამოწვა. ეტყობა, ბანდიტი ფიქრობდა, რა ელონა. ბოლოს, მაძებარმა და ბავშვებმა რკინის კარის ღრქიალი და მიმავალი კაცის ნაბიჯების ხმა გაიგონეს. თეოდორი ფარნით ხელში კიბის ზემო საფეხურზე ავიდა და გაანათა. დერეფნის ბოლოს არავინ არ იყო. სამაგიეროდ, რკინის მიძიმე ტიშკარი დაკეტილი დახვდათ.

— წავიდა, — დაიღრიალა თეოდორმა.

— კარი დაუკეტავს.

— ეს მოსალოდნელი იყო.

— რა უნდა გქნათ?

— უნდა ვისარგებლოთ წუთიანი შესვენებით და ვეცადოთ — დერეფნის მეორე მხრიდან გავიდეთ.

— სირბილით! — ბრძანა კვასმა. — მხოლოდ სისწრაფე და იერიში გვიშველის.

ბავშვები ფეხის კვრითა და ერთმანეთის ჯიკავ-ჯიკავით გარბოდნენ სიბნელეში. ფარნის ანთება თეოდორმა აკრძალა.

უცებ, წინ რაღაც გადაეღობათ.

— რკინის წნელები! — დაიყვირა მაძებარმა.

— ჩუმად, ღვთის გულისათვის, ჩუმად, ყველას დაგვხვრეტენ!

ბავშვები მიწაზე გაერთხნენ. გარშემო დუმილი ჩამოწვა. თეოდორმა ერთის წამით აანთო ფარანი. ძეხორციელი არ ჭაჭანებდა. გზა გადაღობილი იყო რკინის მესერიით.

— გამოგვამწყვდიეს, — ამოიხორა კვასმა.

— ორივე მხრიდან ჩაგვკეტეს.

— მახეში გავებით.

თეოდორი აცახცახებული ხელით სინჯავდა გასაღებების აცმას და რკინის კარის ბოქლომს არგებდა, მაგრამ არც ერთი არ მოერგო.

— სომ ვიცოდი, — თქვა შეწუხებულმა მაძებარმა, — ამ რკინის კარის გასაღებები მხოლოდ ყარაულებს და მორიგეს აქვთ. ბოცმანს ამის გასაღები არ ექნებოდა.

— რაღას ვაყოვნებთ, საფიქრალი რაღა გვაქვს, — ცივად თქვა თეოდორმა, — დავიხიოთ ძველ პოზიციებზე, მარეკის საკანისაკენ. ყველაზე უშიშარი ადგილია.

ეს ყველაზე ჭკვიანურია, რისი მოფიქრებაც ახლა შეგვიძლია. აქ წუთი-წუთზე შეიძლება გაჩნდეს ელამი ან მორიგი.

რაზმმა მარეკის საკანისაკენ დაიხია.

სასწრაფოეტილი, შემინებული ბავშვები ხმას არ იღებდნენ. ისინი ალყაში აღმოჩნდნენ — ორმოცდაათ-მეტრიან დერეფანში, რამდენიმე მეტრის სიღრმეზე, მიწის ქვეშ. ყოველ წუთს მოსალოდნელია, რომ მტერი ცეცხლს გახსნის ფრონტიდან ან ზურგიდან. მაშინ ერთი გამოხავალია ექნებათ: — უკან დაიხიონ—საკანში, სადაც დამომწყვდეული იყო მარეკი, და თავი დაიკვან.

მაგრამ... მხოლოდ ერთადერთი პისტოლეტი აქვთ... ბანდიტებმა ხელუწყობარები რომ ისროლონ, მაშინ?

იპოლიტ კვასმა სახეზე ხელი მიიფარა.

— ცხოვრებაში ბევრი ოპერაცია ჩამიტარებია. მაგრამ ასეთ გასაჭირში არასოდეს არ ჩავვარდნილვარ.

და ყოველივე ეს იმის გამო, რომ ერთ ლაწირაკს გავკვეთილებიდან გაპარვა მოუნდა.

— ძალიან ვწუხვარ, — წაიჩურჩულა სირცხვილისაგან გაწითლებულმა მარკმა, — მე... მე არ მინდოდა... არ გიცოდი... ეს ყველაფერი იმიტომ მოხდა, რომ მე ბედი არა მაქვს და ყოველთვის ხიფათი მდევს უკან. რამდენი ბავშვი აცდენს გაკვეთილს და არაფერი არ მოსდის. მე კი მაშინვე მომიტაცეს.

— სანანებელი რა გაქვს, ჩემო ბიჭუნო, — მწუხარედ თქვა კვასმა, — ბოლოს და ბოლოს, შენ ისწავლე გაკვეთილების მომზადება და ახლა, ალბათ, სულ ხუთიანებს მიიღებ ყველა საგანში; მე კი აქ ვკარგავ ჩემს კეთილ სახელს უძლეველი მაძებრისას!

— სამაგიეროდ, თქვენ გამოამზებურეთ ვარშავის ყველაზე დიდი და ყველაზე საშიში ქურდების ბანდა...

მაძებარმა მძიმედ ამოიოხრა და თავი გააქნია:

— ჩემო ბიჭუნო, ამამი ყველაზე დიდი წვლილი ჩვენს თეოდორსა და მის მეგობრებს მიუძღვით. შეხედე მას, — ახლა ამ საცოდავსაც მწუხარე სახე აქვს. აბა

მუხლებზე დაიჩოქა და საკნის კედლის მას მოჰყვა.

— ხედავთ ამ ადგილს, პან იპოლიტ? — ჰკითხა და მობათქამებულ კედლის ნაწილზე მიუთითა.

იპოლიტ კვასმა შეწყვიტა ქვითინი, დიდი, კუბოკრული ცხვირსახოცით თვალები მოიწმინდა. შემდეგ ცხვირიც მიაყოლა, შარვლის ჯიბიდან ფარანი ამოიღო და კედელს მიანათა.

— მართალია, ჩემო ბიჭუნო, მართალია... შენ მართალი ხარ. ეს ადგილი ყურადღების ღირსია.

მარკე პეგუსი და დანარჩენი ბავშვები გაოცებულნი შეჰყურებდნენ თეოდორსა და მაძებარს. რა ნახეს ასეთი საინტერესო კედელში? კედელი — კედელია. ტიტველი უხეშად მობათქამებული, თეთრი...

ამასობაში პან იპოლიტმა ჯიბიდან ამოიღო დანა, რომელიც ქრიზოსტომ კაფანდარას წაართვა, და სასწრაფოდ ბათქამის ფხეკას მოჰყვა.

— ბრწყინვალეა, ჩემო ბიჭუნო... ბრწყინვალე...

სრუტუნებდა იგი და თან შუბლს იწმენდა. — შენ მართალი ხარ, შანსი გვაქვს... ბრავო! მე ცუდად ვხედავ და ვერასოდეს ვერ შევინაგდი, რომ კედელზე ბათქამი ყველგან ერთნაირად თეთრი არ არის. დიანახ, უეჭველია, ამ ადგილას უფრო მოგვიანებით შეუღებავთ კედელი... უნდა ვნახოთ, რა არის ამ კედელს იქით. ჩვენ ხომ არაფერს, არაფერს არ ვკარგავთ, ჩემო ბიჭუნო.

— ჩაქუჩი! — დაიყვირა თეოდორმა.

კუსიბაბამ, რომელიც იშვიათად გამოდიოდა წონასწორობიდან, ელვის სისწრაფით მოიხსნა ზურგჩანთა.

— მე სატეხიცა მაქვს, მეთაურო, — მოახსენა მან, როცა ჩაქუჩს აწოდებდა.

— კეთილი.

თეოდორმა სატეხით კედელზე სწორკუთხედი მოხაზა, მერე სატეხითა და ჩაქუჩით ბათქამში ჩამოამტვრია. პან იპოლიტს უკვე მოესწრო კედლის მეორე ნაწილიდან ბათქამის ჩამოფხეკა. თეთრი ფენის ქვეშ გამოჩნდა დაწყობილი აგურები. პან კვასმა ისევ ანთო ფარანი, სათვალე გაიკეთა, ისევ მოიხსნა, ცხვირი კედელს მიადო და აგურების თვალღებებს მოჰყვა. შემდეგ ბავშვების საცენ შემობრუნდა და ხელები მოიფშვნიტა:

— ასე და ამგვარად. ჩვენ გადარჩენილები ვართ... შენ რას იტყვი? — მიუბრუნდა იგი თეოდორს.

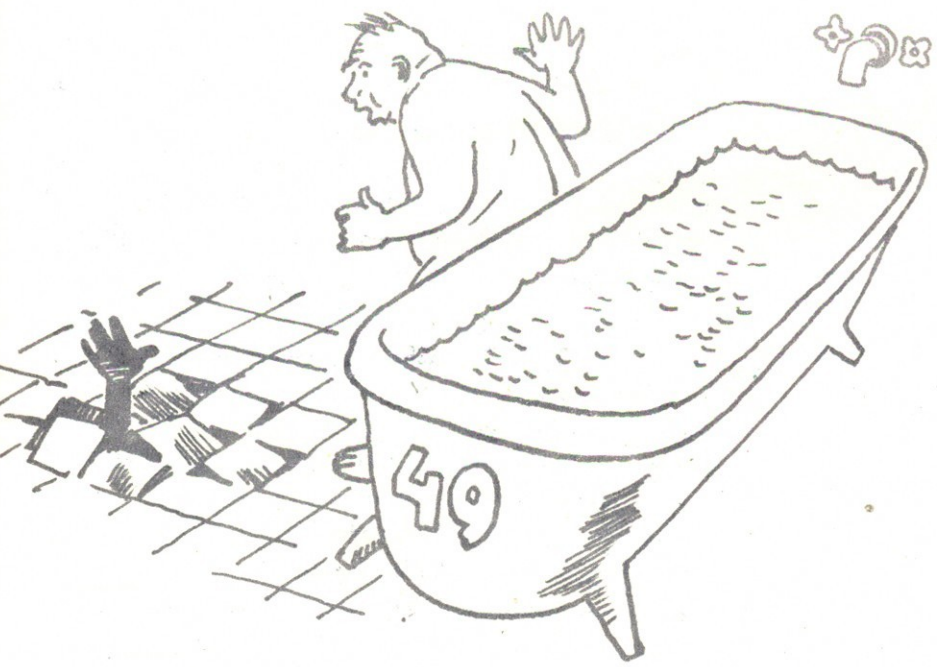
— დიანახ, მგონი ასეა...

თეოდორი მიჩერებოდა კედელს, სადაც მუქ ფონზე მკაფიოდ მოჩანდა სწორკუთხედად ამოშენებული უფრო ბაცი აგურები.

ბავშვებს სიხარულისაგან თვალები გაუბრწყინდათ.

— დაგმანული შესასვლელი! — წამოიყვირეს მათ თითქმის ერთხმად.

თეოდორმა ჩაქუჩი მიატყა აგურებს, მაგრამ კედ-

რა გამოვიდა იქიდან, ჩემო ძვირფასო მოხეტიალევ, რომ ჩვენ გამოვამზებურეთ ჩვენი საყვარელი დედაქალაქის ყველაზე საშიში ქურდების ბანდა, — ახლა რომ დაგეხოცონ ხომ ვერავინ ვერაფერს ვერ გაიგებს...

იპოლიტ კვასს ისე აუჩუყდა გული, რომ მკაცრი, უშიშარი თვალებიდან, რომელთაც კარგა ხანია ცრემლი არ ახსოვდათ, მხოლოდ ახლა გადმოუგორდა ცრემლები.

რომ დაინახეს მაძებარი ტირისო — ბავშვები მამონვე აქსუტუნდნენ... თეოდორი რომ არა, მიწისქვეშეთში ერთიანად, გუნდად დაიწყებდნენ ბავშვები ღრიალს...

— აბა, აქეთ მომანათეთ, — თქვა მან.

სლუკუნ-სლუკუნით ამოიღეს ჯიბიდან ფარნები ნულისმა და პიკოლომ და თეოდორს მიანათეს.

— ხომ არ გაგყდით! — გაბრაზდა თეოდორი. — კედელი გაანათეთ.

ბ. აბოვიანი: შე-
ისწავლეთ ათი ენა,
მაგრამ საკუთარი და-
ცავით მტკიცედ.

ი. ბლუნელი: ენა—ავლადიდებაა, რომე-
ლიც ყოველივეზე უფრო მეტად ეკუთვნის
ხალხს, ყოველივეზე უფრო ცოცხლად გამო-
ხატავს მის ხასიათს, მის საერთო კულტურას.

ვ. გოთია: ვინც დედაენის გარდა არც
ერთი ენა არ იცის, მან რიგიანად არც დედა-
ენა იცის.

ფ. ენგელსი: ჯერ შრომა, ხოლო შემდგომ
და მასთან ერთად ენა — აი, ის ორი უმთავ-
რესი სტიმული, რომელთა ზეგავლენით მაი-
მუნის ტვინი თანდათან ადამიანის ტვინად
იქცა.

ი. კომენსკი: მშობელი, რომელიც მოინ-
დომებს თავის შვილებს ასწავლოს უცხო
ენა, ვიდრე ისინი დედაენის ცოდნას განიმტ-
კიცებდნენ, იქმს ისეთსავე სისულელეს, რო-
გორსაც ჩაიდენდა ადამიანი, რომელიც ფეხ-
აუღებელ ბაღს ცხენზე ჯდომას დააწუბი-
ნებდა.

პ. ლაშვილი: ამა თუ იმ ხალხის ენაზე თავ-
დასხმა ამ ხალხის გულზე თავდასხმას ნიშ-
ნავს.

ბ. უშინსკი: დედაენა არის ხალხის უდი-
დესი მშობელი.

ბ. წარბაქიანი: ენის ისტორია განუყრე-
ლია იმ ხალხის ისტორიასთან, რომელიც ამ
ენაზე დაპარაკობს.

ვ. კუშნაროვი: ხალხის ენა არის მისი
სული, ხალხის სული არის მისი ენა.

ლი მყარად იდგა. მაშინ მან აიღო სატეხი, აგურსა და
აგურს შუა მიაღო და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა —
დაჰკრა. კედელი გაირღვა. ხმაურით ჩამოცვივდა რამდე-
ნიმე აგური და ბნელმა გასასვლელმა დააღო ხახა.

ბავშვებმა სიხარულისაგან შესძახეს!...

მაგრამ თეოდორს ისევ შეფიქრებულნი სახე ჰქონ-
და.

— აქ სუნთქვა გაგვიჭირდება. მეშინია — ჩიხი არ
იყოს.

— მეგობარო, ასეა თუ ისე, სხვა შანსი გადარჩენისა
არა გვაქვს, უნდა ვისარგებლოთ იმით, რაც ბედმა გვარ-
გუნა. მომყევით, ყმაწვილებო!

იპოლიტ კვასმა ფარხით გზა გაინათა და მზის
ღურთა თავი ბნელ გასასვლელში.

**საშინელი შემთხვევა, რომელმაც უზოტოთა
ქილი დაუფრთხო № 49 აბაზანაში მწოლარა
დოქტორ ილდეფონს შტულბს.
სიბიშა აბანოში. ზანგაბი უხაის კვეთ.
თეოდორის თხოვნა.**

საქალაქო აბანოში, ბედნარის ქუჩა № 7-ში, როგორც
ყოველთვის შაბათობით, საშინელი ჰედვა იყო.

ვიღაც წამდაუწყებლად აკაკუნებდა ფირფიცრით გადალო-
ბილ სააბაზანოს და ახსენებდა მობანავეებს, — აჩქარდი-
თო. ვიღაც მასხარამ აიღო რეზინის შლანგი და ცივი წყა-
ლი მიუშვა ორთქლის აბანოში. ორთქლის აბანოს მოყვა-
რულნი წივილ-კივილით გამოვარდნენ გარეთ და მთელ
აბანოს მოედნენ.

მაგრამ ვერც ღრიანცელმა, ვერც სიცილმა, ვერც
წყლის ხმაურმა ვერ დაურღვიეს ძილი დოქტორ შტულბს,
რომელიც უშფოთველად თვლემდა № 49 აბაზანაში.
დოქტორი ილდეფონს შტულბი ეკუთვნოდა მუდმივ და
ყველაზე მეტად პატივცემულ „აბანოს მკვიდრთა“
რიცხვს. სწორედ ამიტომ ჰქონდა მას უფლება უშფოთ-
ველად ეთვლინა № 49 აბაზანაში. შეიდი წლის განმავლო-
ბაში, თითქმის ყოველ შაბათს, ეს აბაზანა დოქტორ
ილდეფონს შტულბის განკარგულებაში იყო.

ამ შაბათსაც ილდეფონს შტულბი აბაზანაში ჩაეშვა,
კმაყოფილებით გაიჭიმა და დაიძინა. მაგრამ ამ დროს მო-
ხდა ჭკუიდან შესაშლელი რამ. აბაზანის ქვეშ გაისმა სა-
ოცარი კაკუნი. აბაზანა ერთი-ორჯერ შეინძრა, მერე კი
აცახცახდა. იატაკის მოზაიკა ამოიბურცა და ისევ დაეშვა,
ნახვრეტიდან ამოძვრა საშინელი შავი ხელი.

დოქტორ ილდეფონს შტულბს ისეთი ყურისწამლები
ყვირილი აღმოხდა ხორხიდან, რომ აბანოში მოსულეებს
ელღისაგან ენა ჩაუვარდათ. ამ ქვეყანაზე არაფერი აღარ
ახსოვდა შტულბს, შიშველი გამოიჭრა გარეთ და ღრია-
ლით შეიჭრა ბრბოში.

მეაბანოეები და მოსულეები ჯერ გაშრნენ, შემდეგ კი
მისცივიდნენ მას, რომ გაეგოთ ამ ალიაქოთის მიზეზი,
მაგრამ დოქტორ ილდეფონს შტულბმა ვერაფერი ვერ
უთხრა მათ.

— აბაზანაზე მომიკაკუნეს, მომიკაკუნეს! შავი ხელი,
შავი ხელი... — უაზროდ ლულულუდებდა იგი.

შიშით ყველა გაიწ-გამოიწია, ვიღაც გაიქცა „სასწრა-
ფო დახმარებაში“ და მილიციაში დასარეკად...

ჯერ გონს არ იყვნენ მოსულნი, რომ საშინელი ყვირი-

ლი შემოესმათ,—გაიღო კარი და საშხაპოდან გამოცვივდნენ შიშისაგან გონებადაკარგული მოქალაქეები.

— რა მოხდა? ღეთის გულისათვის, რა მოხდა? — ხმაძვალა ყვიროდა აბანოს დირექტორი.

- პარკეტი ჩაინგრა.
- ხალხი სარდაფში ჩაცვივდა.
- აბანოს ქვეშ ნაღმი აფეთქდა.
- არა, ესენი ზანგები არიან!
- ზანგები ამოცვივდნენ მიწისქვეშედან.

დირექტორი მეაბანოებთან ერთად შეიჭრა საშხაპოში, მაგრამ, როგორც კი შეიხვედა, მაშინვე მოხუტა კარი.

— მილიცია, ცეცხლმჭრობი რაზმი, — ძლივს ამოიღულულა დირექტორმა და გულწასული დაეცა. მას სუსტი გული ჰქონდა.

რამდენიმე წუთში აბანოს მოადგა მილიციის ორი, ორიც — „სასწრაფო დახმარების“ მანქანა. მანქანიდან გადმოცვივდნენ სანიტრები — საკაცეები და დასაშოშმინებელი ხალათებით.

აბანოში მათ არაჩვეულებრივი სურათი იხილეს: ჩაცმულები, ნახევრადჩაცმულები და სრულიად შიშველი, შეშინებული კაცები ერთმანეთში ირეოდნენ.

— რატომ დაამწყვდიეს ეს ხალხი? — ჰკითხა მილიციის ოფიცერმა შვეიცარს.

— ინსტრუქციის თანახმად, მოქ... მოქ... მოქალაქე, პო... პო... პორუჩიკო.

- რომელი ინსტრუქციის?
- ინსტრუქციის თანახმად ნა... ნა... ნაბრძანებია — ჩაეკეტოთ ხალხი მკვლელობის ან... ან... ან... ქურდობის შემთხვევაში.

— რა მკვლელობის? ვინ მოკლეს?

— მოკლეს დირექტორი პლუი... იკა, მოქ... მოქ... მოქალაქე კა... კა... კაპიტანო.

როცა დარწმუნდა, რომ შეშინებულ ბლუსგან ვერაფერს ვერ შეიტყოზდა, კაპიტანმა მიმართა მეაბანოე ცოსიას, რომელიც აღელვებისაგან პირსახოცს ღეჭავდა.

— რა ხდება აქ?

— ზუსტად ვერ გეტყვი, მოქალაქე კაპიტანო. ვიცი მხოლოდ, რომ მოკლეს აბანოს გამგე, პარკეტი ჩაინგრა და რამდენიმე ყუზბარა საშხაპო დარბაზში და № 49 სააბაზანოში შეაგდეს, სადაც დოქტორ ილდეფონს შტულბს ეძინა. მეტი არაფერი არ ვიცი.

სწორედ ამ დროს გაატარეს საკაცეზე გამხლართული დირექტორი პლუიკა. იგი იწვა თვალებდახუჭული და მძიმედ სუნთქავდა.

წინსაფარაფარებული დოქტორი შტულბი რომ დაინახა, დირექტორი ილაყვებზე წამოიწია და დაიძახა:

— მეაბანოეებო. მომყევით! იერიშზე! ვაშა!

და ისევ მოცელილივით დაეძრა ბალიშზე.

— მამაცი ადამიანი, — შენიშნა კაპიტანმა. — ჩხვლეტითი ჭრილობები აქვს თუ ტყვიისმიერი?

— ჭრილობები?! — გაიკვირვა საინტარმა, — რა ჭრილობები?

— როგორ თუ რა? მკვლელები...

— არავითარი მკვლელები, შიშისაგან საშხაპო დარბაზში შეიხვედა და ისე შეეშინდა, რომ მაშინვე გულწასული დაეცა.

კაპიტანმა თვალები გადმოკარკლა და საშხაპო დარბაზში შევარდა. შევარდა და იქვე გაშეშდა.

შხაპის ქვეშ შავ ორმოს დაელო პირი, იქვე ენერგიულად იხეხებოდა ოთხი პატარა ზანგი. ცოტა მოშორებით, კედელთან, აბაზანიდან მოჩანდა თავი — სასაცილო, სათვალისანი, მელოტი თავი ბებერი ზანგისა.

— კაპიტან იამტოლტ! — დაიყვირა ყველაზე მაღალმა ზანგმა ბიჭმა და თვალის თეთრი გუგები ააღვარა.

კაპიტანი მოიღუწა:

- თეოდორ! ბავშვებო! აქ რას აკეთებთ?
- ვბანაობთ. მიწისქვეშეთიდან ამოვძევრით ძველი საცვამლე მილით და ოდნავ გავიმურეთ.
- თეოდორ, — დაიყვირა იამტოლტმა, — ეს უკვე მეტისმეტია! სად იყავით დაკარგულნი?
- მარეკ პეგუსს ვეძებდით.
- თქვენ... მარეკ პეგუსს?
- ძალიან გაგვიჭირდა, მაგრამ მაინც ვიპოვნეთ. აი, ისიც — მესამე შხაპის ქვეშ ბანაობს. მე ვუთხარი, კარგად დაიბანე, თორემ თვით ღელაშენიც კი ვერ გიცნობს-მეთქი.

— არა, ეს უაზრობაა, — გაიკვირვა კაპიტანმა. — შენ არ შეგეძლო მარეკ პეგუსის პოვნა. ეს მარეკ პეგუსი არ არის.

აბაზანაში მყოფი ზანგი მობრუნდა და დასადასტურებლად დაიყვირა:

- ეს მარეკ პეგუსია!
- აბაზანაში ვინა ზის?
- მაძებარი კვასი... — უპასუხა თეოდორმა.
- იპოლიტ კვასი! — წამოიყვირა კაპიტანმა. — პან იპოლიტ, ეს თქვენ ბრძანდებით?
- ჰო.

— ახლა მესმის: ესე იგი, ყველაფერი ეს თქვენ გააკეთეთ. სად დაათრევდით ამ ძუძუმწოვრებს?

— ეს კითხვა უნდა შევებარუნოთ, — მჟავედ გაიღიმა მაძებარმა კვასმა, — ზედმეტი არ იქნებოდა, მე-კითხნა: თვითონ ესენი სად დაათრევდნენ?!

— ეს როგორ გავიგოთ?

— ამ ახალგაზრდებმა გამოსტაცეს ჩემი თავი ალბერტ ფლიაშის ბანდელებს.

— ეს რაღა ამბავია?

— ჩვენ აღმოვაჩინეთ ალბერტ ფლიაშის მთავარი სამალავი, — უპასუხა წყნარად თეოდორმა და თან ტანს იშრალეზდა, — თუ იჩქარებთ, მთელ ბანდას ხელში ჩაიგდებთ.

— ეს რომ მართალი გამოდგეს, შენ მედალს მიიღებ.

— დიდი მადლობა, მაგრამ უკეთესი იქნება ყველას დაგვინაწილოთ გასამართლებელი საბუთები სკოლაში წარსადგენად, თორემ დღეს, ალბათ, ვერ მოვასწრებთ ხვალის გაყვეთილების მომზადებას.

წყალი და ღვინო ერთი და
იგივე ზოთლიდან

ცდის ჩასატარებლად ავიღოთ წყლიანი ბოთლი. გინდათ, ამ ბოთლიდან ღვინო ჩამოვასხათ? კეთილი. აი, მე ბოთლიდან ჭიქაში ვასხამ წყალს, მაგრამ თქვენ ხედავთ, რომ ჭიქა ივსება წითელი ფერის სითხით, რომელიც ძალიან ჰგავს ღვინოს.

გსურთ, ღვინო წყლად ვაქციო? აი, მე ამ „ღვინოს“ ვასხამ მეორე ჭიქაში და იგი წყლად იქცევა; მაგრამ მიღებულ ასწარებს გემოს ვერ გავუსინჯავთ, — იგი მომწამვლელია.

ჩვენ რომ პირველად წყლიანი ბოთლი ავიღეთ; — შიგ ჩამატებული იყო ფენოფტალეინის რამდენიმე წვეთი, პირველ ჭიქაში წინასწარ ჩასხმული იყო სოდის კონცენტრირული ხსნარის რამდენიმე წვეთი, მეორე ჭიქაში კი — რომელიმე მინერალური მთავას (გოგირდმთავა, აზოტმთავა, მარილმთავა) წვეთები.

საქმე ის არის, რომ ფენოფტალეინი ინდიკატორი, ესე იგი — რეაქციის მაჩვენებელი ნივთიერებაა. იგი ტუტე ხსნარში წითლდება, მთავაში კი — უფერულდება.

ლურჯი პური

აი, მთელი ოჯახი ჩაის სვამს. გინდა, შენ ხელში „ლურჯი პური“ გეჭიროს და ყველანი განცვიფრებით შემოგუყურებდნენ? ამისათვის ლამაზაჟზე წინასწარ დააწვეთე ერთი წვეთი იოდის, ჭიქიდან გადმოასხე ჩაი და შიგ ჩააწე პური — იგი მაშინვე ლურჯ ფერს მიიღებს. შენ ხომ ბოტანიკიდანაც იცი, რომ სახამებელს ლურჯად იოდი ღებავს, სახამებელი კი — იოდს.

დასახელებული ცდების ჩასატარებლად საჭიროა შემდეგი რეაქტივები:

1. იოდის ხსნარი.
2. კალიუმის ან ამონიუმის როდანიდის მარილი.
3. სოდა.
4. სამქლორანი რკინა.
5. ფენოფტალეინი.
6. მეთილორანჯი.
7. ლაკმუსი.
8. ღვინის ქვა.
9. მთაუნ-მთავა.
10. დენატურატის სპირტი.
11. მინანქაფი (პემზა).
12. ზუმბარის ქალაღი.
13. სელის ზეთი.
14. ნიშადური.
15. ლიმონმთავა.
16. 96-პროცენტის ღვინის სპირტი.
17. შაბი.
18. გოგირდი.
19. კალიუმის პერმანგანატი.
20. გლიცერინი.
21. ბერთოლეს მარილი.

განყოფილება მიჰყავს ქიმიის მეცნიერებათა კანდიდატს, დოცენტ აბაბი ბუნცაძეს.

ქიმიის საიდუმლოებებში უფრო ღრმად ჩაწვდომის მიზნით, განვაგრძოთ საინტერესო ცდების ჩატარება.
გთავაზობთ ასეთ ცდებს:

მაგილის ფიერვერკი

აიღეთ ნახევარი ჩაის კოფი მანგანუმთავა კალიუმი და ამდენივე წმინდად დაფქვილი ხის ნახშირი, — აურიეთ ერთმანეთში და ჩაყარეთ რკინის პატარა კოჭობში (შეიძლება გამოიყენოთ ვალიდოლის ჭიქლა). ნარევი გაათბეთ. სულ მალე მაგიდაზე გაჩაღდება პატარა ფიერვერკი, — კოჭობიდან გუნდად გამოცვივა ნაპერწკლები.

ბენგალური ცეცხლი

იმ ნარევის შემადგენლობა, რომელთაგანაც მიიღება ბენგალური ცეცხლი, სხვადასხვაგვარია. მაგრამ ყველა ნარევიში აუცილებლად შედის ქლორმთავა კალიუმი (ბერთოლეს მარილი).

თუ ნარევს სხვადასხვა მარილებს დავუმატებთ, სხვადასხვა ფერის ბენგალურ ცეცხლს მივიღებთ, — ყვითელს, მწვანეს, წითელს, ლურჯს, იისფერს და სხვ.

ბენგალური ცეცხლის მისაღებად საჭიროა 5 გრამი ბერთოლეს მარილი და 2 გრამი შაქრის პუდრი. იმისათვის, რომ ცეცხლის ალს სასურველი ფერი მიეცეს, ამ ნარევს უმატებენ 1 გრამ გოგირდს და 1,5 გრამ ნატრიუმის ოქსალატს (ყვითელი ფერი); 2,5 გრამ ნახშირმთავა ბარიუმს და 1 გრამ ნახშირმთავა სპილენძს (მწვანე ფერი); 1,5 გრამ გოჭ-

ირდს და 2 გრამ ნახშირმთავა სპილენძს (ლურჯი ფერი); 2 გრამ ალუმინის შაბს (იისფერი).

ნარევის ანთების დროს აკიაფდება სხვადასხვა ფერის ალი.

ბავშვებო! ამ ცდების ჩატარებისას, თქვენ ძალზე ლამაზ და ეფექტურ სანახაობას იხილავთ.

წყლის გადაქცევა სისხლად

ამ ცდის ჩასატარებლად აიღეთ ორი სინჯარა, ერთში ჩაასხით როდანიდ-ამონიუმის ან კალიუმის მარილის ხსნარი, მეორეში კი — წყალი. წყლიან სინჯარაში ჩაურიეთ ცოტა სამქლორანი რკინის — ქლორიდის ყვითელი ფერის ხსნარი (ძალიან ცოტა რაოდენობით, რომ წყალი არ გააყვითლოს).

ორსავე სინჯარაში ხსნარი გამჭვირვალე და უფერულია, მაგრამ თუ პირველი სინჯარის ხსნარს მეორეში გადავასხამთ — იგი სისხლივით წითელი გახდება.

უფრო დიდი შთაბეჭდილების მოსახდენად — ერთი ხელის თითები ჩაჰყავით ერთ სინჯარაში, ხოლო მეორესი — მეორეში. შემდეგ თითები ერთმანეთს მიადეთ, — ისინი „გასისხლიანდება“, — იქმნება შთაბეჭდილება, თითქოს მართლა სისხლი გდიოდეთ; რა თქმა უნდა, აქ სისხლი არაფერ შუაში არაა: ორი ნივთიერების ხსნარების შერევამ წარმოქმნა ახალი ნივთიერება — როდანიანი რკინა (რკინის როდანი), რომელსაც სისხლის ფერი აქვს. გაუფერულება შეგვიძლია ორგანული გამხსნელებით.

ქიმიის შესწავლის დროს შექმნილი ცოდნა ადამიანს ყოველ ფეხის ნაბიჯზე გამოადგება პრაქტიკულ საქმიანობაში. მაგალითად: საგნებიდან მელნის ლაქის ამოსაყვანად არსებობს უამრავი ქიმიური საშუალება. აბა, სცადეთ და ამ საშუალებებით, უფროსების დაუხმარებლად, თქვენ თვითონ გაწმინდეთ მელნით დალაქავებული საკუთარი ტანსაცმელი და ზოგიერთი სხვა საგნებიც.

1. ქალაქიდან მელნის ლაქა ადვილად ამოჰყავს 4 წილი დენატურატისა და 1 წილი მაგარი მჟაუნ-მჟავასაგან შედგენილ ხსნარში დასველებულ საშრობ ქალაქს.

2. ყველა სახის ლინოლიუმიდან მელნის ლაქა ამოჰყავთ მინანქაფით (პემზით), ან ზუმფარას ქალაქით, რის შემდეგაც იმ ადგილას, სადაც ლაქა იყო, წაუსვავენ ზეთს და შალის ნაჭრით გაწმენდენ.

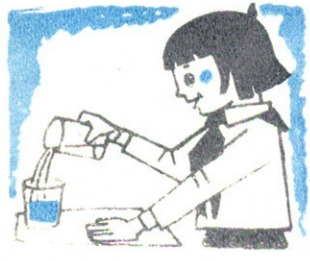
3. თეთრეულიდან მელნის ლაქის ამოსაყვანად იხმარება 1 წილი მჟაუნ-მჟავას ცხელი ხსნარი — შერეული 10 წილ წყალში; ამის შემდეგ ქსოვილს რამდენჯერმე გაავლებენ ნიშადურიან თბილ წყალში.

4. ხელიდან მელნის ლაქას იცილებენ მინანქაფით, შემდეგ კი ხელს იბანენ საპნით.

5. ბამბეულისა და შალეულის ქსოვილებიდან მელნის ლაქა ამოჰყავს 10-პროცენტთან ლიმონმჟავა ხსნარს, რის შემდეგაც ქსოვილს რამდენჯერმე ავლებენ თბილ წყალში.

6. ფერადი ქსოვილებიდან მელნის ლაქის ამოსაყვანად იხმარება 96-პროცენტის დენის სპირტის, 10-პროცენტის ნიშადურის სპირტისა და წყლის ნარევი; ვინაიდან ნიშადურის სპირტი ზოგიერთი სახის ფერად ქსოვილს ახუნებს, — ხსნარი, თუ ეს შესაძლებელია, წინასწარ უნდა გაისინჯოს დალაქავებული ქსოვილის ისეთ ნაწილზე, რომლის გახუნებაც შეუმჩნეველი დარჩება.

ნახატები ელშარდ ამბოკაძისა.

მედიცინა-მსოფლიო

ერთი ცისფერი ვეშაპი, საშუალოდ, იწონის იმდენს, რამდენსაც 88 სპილო, ანდა 2.500 ადამიანი ერთად.
მისი სხეულის სიგრძე, საშუალოდ, 80 მეტრია, ჩონჩხის წონა — 22 ტონა, ხორცი — 50. ცისფერი ვეშაპის სისხლი 8.000 კილოგრამზე მეტია, უნის წონა — 8 ტონას აჭარბებს, გულითა კი — 750 კილოგრამს. ამ გოლიათის საერთო წონა 180 ტონას შეადგენს.

1857 წლის შემოდგომაზე კალიფორნიის მცხოვრებლები უჩვეულო სანახაობის — შაქრის წვიმის მოწმენი გახდნენ. საოცრად ღამაში შეფერილობის შაქრის კრისტალებმა დაფარა მიწის დიდი ფართობი. მეორე დღით მცხოვრებლებმა ნახეს, რომ ნაწილი ამ შაქრისა სიროფად (ვაუინად) ქცეულიყო, ნაწილი კი დარჩენილიყო ისევ კრისტალურ მდგომარეობაში, — ე. ი. შაქრად, როგორცაც ჩვეულებრივ, მაღაზიაში ვყიდულობთ.

სამხრეთ აფრიკის პორტ ელისაბედის ე. წ. გველების პარკში იყო შხამიანი ქიშის გველი, რომელსაც ჰქონდა ორი თავი, თითოეული — ოთხი დუბის სიგრძის კისერზე. მომველელები თითოეულ თავს ცალ-ცალკე აჭმევდნენ. მათი გამოცემით, განსაკუთრებით მაშინ რთულდებოდა საქმე, როცა ერთ თავს ერთ მხარეს უნდოდა წასვლა, მეორე კი მოპირდაპირე მხარეს მიიწევდა. ერთ დილას ნახეს, რომ ერთ თავს გადაეყლაპა მეორე თავი. „ლუკმა“ გაჩერდნენ იქ, სადაც კისრები იყოფოდნენ. თავს მიუსწრეს და გადაარჩინეს. იგი მალე გამოკეთდა. მაგრამ გადაარჩენილმა თავმა, ეტყობა, ვერ აპატიო მეორეს ეს დანაშაული და რამდენიმე ხნის შემდეგ ეს ორთავიანი გველი მკვდარი ნახეს. როგორც ჩანს, შეურაცხყოფილმა თავმა ან მკვლელმა ჩაიღინა, ან თვითმკვლელობა. როგორც გენებოთ, ისე განსაჭეთ.

ძალის სხეულის ნორმალური ტემპერატურა 88,8 გრადუსია ცელსიუსით, სხეულის უფრო მაღალი ნორმალური ტემპერატურა აქვს ბატს — 40,5 გრადუსი ცელსიუსით; მტრედს — 42 გრადუსი; ხოლო მერცხალს — 44 გრადუსი.

პინგვინებს შეუძლიათ გასკურონ დღეში 160 კილომეტრამდე ისე, რომ არ იგრძნონ დაღლა.

ჯაიჯაუჯაი ზიჯი

ნამღვილი აგბაში

მოწმენდილი ციდან მზე შეუბრა-
ლებლად იკბინებოდა. შორს მოჩან-
და ცამდე აზიდული ქოროდლის ცი-
ხე. პიონერული ბანაკის მოლაშქრე-
ნი მხიარული შეძახილებით მიუყვე-
ბოდნენ აღმართს. გოგის თმებში ინ-
დოელივით გაერჭო ბატის ფრთები.
იგი ხან თავში მოექცეოდა მოლაშქ-
რეებს, ხანაც შეუმჩნევლად გაუჩი-
ნარდებოდა და ტყის შუაგულიდან
იძახდა:

— ბიჭო გოგია, ბიჭო გოგია, ბი-
ჭო გოგია..

ტყე გათავდა. პიონერები გვერ-
დებშელეწილ ციხის მისადგომებს
შეესივნენ. მოლაშქრეთა საერთო
ფრიაშულს საყვირისა და დოლის ხმა
ურთდებოდა და ხალისს მატებდა
მწვანედ მოჩითულ გარემოს. უკანას-
კნელი აღმართიც აიღია. მოულოდ-
ნელად, სვეიდან შემზარავი ღმუილი
მოისმა. ჩამონგრეულ ლოდებშუა
ვეებერთელა ბულა ჩამდგარიყო და
წინა ფეხებით მიწას ბღღვნიდა; ბე-
ბერი ციხის კედლები უკან აბრუ-
ნებდნენ გაავებული პირუტყვის ბლა-
ვილს. ბავშვები დაიბნენ, შეჩოჩოლ-
დნენ.

— ეს ხომ გაველურებული ბუ-
ლაა! — შეჰყვირა დაწინაურებულმა
სანდრომ.

სანდრო არ შემცდარა, — ეს მარ-
თლა გაველურებული პირუტყვი
იყო.

მეორე მსოფლიო ომის დროს სო-
ფელი სამიოდე მეწველი ძროხისა და
ერთი გაძვალტყავებული ხარის ამა-
რა დარჩა. ხალხმა ფული შეაგროვა
და ერთი ბულა იყიდეს: საჭიროე-
ბის შემთხვევაში, ხართან ერთად გუ-
თანში შესაბამელად გამოგვადგებო.

პირუტყვს შავი ფერის გამო „ყო-
რანა“ შეარქვეს. მომვლელად სოფ-
ლის განაპირას მცხოვრები ტყის
მცველი — გაბო მიუჩინეს. გავიდა
წლები. ყორანა მოდონიერდა, ია-
ლაღებზე ნავარდით მთლად გაქსუვ-
და. მისი რქების ძალა ბევრჯერ იგე-
მა გათამამებულმა ნადირმა. ტყე-ტყე
ხეტიალმა ყორანა ადამიანებს იმდე-

ნად გადაჩვია, რომ ტყის მცველ-
საც აღარ ემორჩილებოდა. ერთხელ,
როდესაც გაბომ ჯაჭვით დაბმა დაუ-
პირა და ორიოდჯერ სახრეც უთავა-
ზა, გაავებულმა ყორანამ ურჩინა და
გვერდზე მოისროლა. ამ დღიდან ბუ-
ლა ადამიანებს სათოფეზეც აღარ ეკა-
რებოდა. თუ ვინმე უნებლიედ შეე-
ჩებოდა — შავდღეს დააყრიდა. ამ-
ბობენ, — მიტუა ფოსტალიონი ყო-
რანამ ორი თვით ლოგინს მიაკრაო.

პიონერხელმძღვანელმა მზიამ
ჩოჩქოლის მიწევი რომ შეიტყო, ფე-
რი ეცვალა. ადამიანებზე გაგულისე-
ბული ცხოველი აუცილებლად დაა-
ზიანებდა ბავშვებს... ყორანა ღმუ-
ილით მოიწვედა წინ.

ატყდა ერთი ყვირილი და წიოკო-
ბა. შეშინებული ბავშვები უკან გა-
მობრუნდნენ, მხოლოდ ერთმა მათ-
განმა სირბილით გასწია ზევით —
პირდაპირ ყორანასაკენ.

— გოგი! — შეჰყვირა მზიამ, —
დაბრუნდი!

გვიანდა იყო, — გოგის შეჩერება
უკვე აღარავის შეეძლო. აურზაუ-
რისაგან გაცოფებული პირუტყვი
თანდათან უახლოვდებოდა ბიჭს.

— დაილუპება! — შეჰკვივლა მზიამ

და თვალბზე ხელი აიფარა. წუთიც
და... ცხოველი რქებზე წამოაგებდა
გათამამებულ ბიჭს...

უცებ, გოგი გვერდზე გადახტა,
წითელი ყელსახვევი პირუტყვს
ცხვირწინ აუფრიალა. ყორანამ შეღ-
მუვლა და გოგის დაედევნა. გოგიმ
ისევ უქცია მხარი, ისევ შეაფრიალა
ყელსახვევი... ამასობაში ბავშვები
უკვე ხევგაღმა გასულიყვნენ. გოგიმ
პირი იბრუნა და თავქვე გამეტებით
დაეშვა, — ყოველ წუთს მოსალოდ-
ნელი იყო, ქვებსა და ღორღებზე
ფეხი ასხლეტოდა და ხევში გადაჩე-
ხილიყო, მაგრამ აქაც იმარჯვა ლაი-
ლაშის მთებში მუხლმომარებულმა
ბიჭმა, — ლოდს ამოეფარა. ყორანამ
თავი ვერ შეიკავა და შემზარავი
ღმუილით ხევში გადაიჩხა.

პიონერები სირბილით გაეშურნენ
გოგისკენ, რომელიც გადატყავებულ
მუხლს პერანგის ნახევით იხვევდა.

მზია ხელმძღვანელმა ბიჭი უსიტ-
ყვოდ გულში ჩაიკრა...

გოგიმ შუბლიდან ცივი ოფლი მო-
იწმინდა, რატომღაც თვალი ვერ გა-
უსწორა მზიას, რომელიც აღელვე-
ბული ამბობდა:

— მივწერ, ლაილაშის სკოლას მივ-
წერ, მთელს სოფელს შევატყობინებ,
— როგორი სიმამაცე გამოიჩინა პი-
ონერმა გოგიმ.

პარლო ლუპარსაბიშვილი.

ნახატი ზურაბ შორახიძისა.

მრავალ- სახელიანი მთა

მყინვარწვერი ერთ-ერთი უმაღლესი და ულამაზესი მთაა (5047 მ. ზღვის დონიდან). იგი მუდამ იპყრობდა და იპყრობს ადამიანთა ყურადღებას. „დიდებული რამ არის ეგ მყინვარი — აბა მაგას შეუძლია თქვას: ცა

ქუდადა მაქვს და დედამიწა ქალამნადაო“ — წერდა ილია ჭავჭავაძე.

ამ მთას საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში სხვადასხვა სახელს უწოდებენ. „მყინვარწვერი“ ანუ „მყინვარი“ ძველი სახელია. მყინვარწვერი იმიტომ ეწოდა, რომ იგი მრავალი ყინვარის შუაშია აღმართული და ყველაზე მაღალია. აქედან სხვადასხვა მხარეს ეშვება რვა ყინვარი: დენკარის, გერგეთის, აბანოს, დევდორაკის და სხვა. მყინვარწვერისათვის თუშებს და მოხევეებს ზედმეტი, მოფერებითი სახელები შეუტრქმევიათ. პირველნი მას „ლომს“ ეძახიან, ხოლო მეორენი — „ხევის პატარადას“. ფშავლებს კი მის ახლოს მდებარე სოფლის სახელი — „გერგეთი“ უწოდებიათ. ოსები მყინვარწვერს „ურს-ხოხ“-ს ეძახიან, რაც ნიშნავს „თოვლიან მთას“.

მყინვარწვერის გავრცელებული და საქართველოს

გარეთ უფრო ცნობილი სახელია „ყაზბეგი“. ამ მთას „ყაზბეგი“ ეწოდა მეცხრამეტე საუკუნეში ხევის დაწინაურებული მოურავის — ჩოფიკაშვილის სახელის (ყაზბეგი) საპატივცემლოდ.

აბული

საქართველოს სამხრეთ მთიანეთში, ჭავჭავთის ზეგანზე, კონუსისებური მრავალი მთაა აღმართული; ისინი ჩამქრალ ვულკანებად არიან ცნობილი. მათ შორის ყურადღებას იპყრობს აბულ-სამსარის ქედზე წვევილად

აზიდული ორი მთა, რომელთაგან მაღალს (3304 მ ზღვის დონიდან) „დიდი აბული“ ეწოდება, დაბალს — „მცირე აბული“.

საფიქრებელია, რომ საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული ვულკანების მოქმედება ისტორიულ ხანაშიც გრძელდებოდა. ამ მხრივ საყურადღებოა ვახუშტი ბაგრატიონის ცნობა იმის შესახებ, რომ 1283 წელს მომხდარა საშინელი მიწისძვრა, რომელსაც ვულკანური ამოფრქვევაც მოჰყოლია. ვახუშტის „საქართველოს გეოგრაფიაში“ ვკითხულობთ: „...დღესაცა აღდგომისასა ესრედ შეირყა, რამეთუ დაეცნენ ეკლესიანი, მონასტერნი, მთანი, კლდენი, და ციხე-ქალაქნი რომელ კუბრიცა აღმოხდებოდიან“.

აქ არ არის აღნიშნული, თუ სად „აღმოხდებოდა კუბრი“, ე. ი. სად მოქმედებდა ვულკანი, მაგრამ სავარაუდოა, რომ ეს ხდებოდა სწორედ ჭავჭავთის ზეგანზე, კერძოდ, აბულის მთებზე.

პროფესორი გეხტმანი თავის წიგნში: „საქართველო, ადერბაიჯანი და სომხეთი“, აღნიშნავს: „ეს სახელი (აბული) ცხადად ამტკიცებს, რომ ამ მთიდან ბოლი ამოდიოდა. სამწუხაროდ, ეს ჭერ მეცნიერულად არ არის გამორკვეული“.

ყურადღებას იპყრობს ზეპირსიტყვაობაში ცნობილი და ზემო იმერეთში გავრცელებული ე. წ. „ნაღრძობის შელოცვანი“, რომლის ერთ-ერთი ვარიანტი ასეთია:

„...აბულა აბოლებულა,
გორვალა დაგორებულა...
აბულა ბოლდებოდესო,
გორვალა გორდებოდესო, —
ნაღრძობი მთელდებოდესო“.

ამ შელოცვაში ლაპარაკია „აბულას“, ე. ი. „აბულის“ აბოლებაზე. აქვე საყურადღებოა მეორე გამოთქმაც: „გორვალა დაგორებულა“. სიტყვა „გორვალა“ წარმომდგარია „გორილისაგან“. თუ კი აბულის „აბოლება“ მთის ვულკანურ მოქმედებას გამოხატავს, მაშინ „გორვალა დაგორებულაში“, შესაძლოა, ცეცხლმფრქვეველი მთის კალთებზე დაგორებული ლოდები იგულისხმებოდეს.

შ. გოგაბიშვილი.

„ძვირფასო რედაქცია! მე ცამეტი წლისა ვარ. დიდი ხანია სურვილი მაქვს — გავხდე სპორტსმენი, მაგრამ არაფერი გამოდის, — ცუდად დავრბივარ, სუსტი ვარ ხტომაში, კარგად ვერ ვცურავ, ერთი სიტყვით — სპორტის არც ერთი სახე არ მემარჯვება. რისი ბრალია, რომ ასე მოუქნელი ვარ? არ მინდა სხვაზე უარესი ვიყო. გთხოვთ, მიპასუხოთ — შეიძლება თუ არა გავხდე გამძლე, მოქნილი, სწრაფი“, — გვწერს პიონერი თამარ ონიანი.

ბავშვებო! ეს წერილი ჩვენ ფიზკულტურის მასწავლებელს, სპორტის ოსტატ გივი მარგინას ვადავებით. და აი, რა უპასუხა მან თამარს.

სპორტსმენი როგორ ხარ...

თამარ, შენ არ გინდა შეუროგდე იმას, რომ სხვები შენზე უკეთესად დარბიან, ცურავენ, — ეს ძალზე კარგი თვისებაა; როდესაც დრო გავა და შენ სპორტში პირველ უმნიშვნელო წარმატებას მიიღწევ — აუცილებლად დაგეზობდება კიდევ მეტი წარმატების მოპოვების სურვილი. ასეთია სპორტი. თუ არ გაქვს დიდი სურვილი — აჯობო სხვას. სხვაზე მეტს მიაღწიო, — კარგი სპორტსმენი ვერასოდეს ვერ იქნები. და თუ შენ, თამარ, ეს მისწრაფება გაქვს, მაშინ უკვე გადაგიღამს ერთი ნაბიჯი წინ, სპორტისაკენ...

მაგრამ, იქნებ, სპორტში წარმატებას მხოლოდ განსაკუთრებული ნიჭის მქონენი აღწევენ, სხვებისათვის, „უნიჭოებისათვის“ კი იგი მიუწვდომელია?!

მინდა ერთი პატარა ისტორია გავიხსენო.

ერთხელ, ბავშვობაში, ბიძაჩემს ტანმოვარჯიშეებთან წავყევი. დარბაზში ოთხი დიდი ჯგუფი მეცადინეობდა — ბარე ორმოცი ტანმოვარჯიშე იყო. ორი საათი იმეცადინეს, მერე შეისვენეს. ბიძაჩემი ერთ ჯგუფთან მივიდა, გამოუსაუბრა:

— რამდენ ხანს უნდა იმეცადინოთ კიდევ?

— შევსვენებთ და, კიდევ სამ საათს, — უპასუხეს.

— ესე იგი, დღეში ხუთი საათი, — მეუბნებოდა შემდეგ ბიძაჩემი, — ხვალაც, — ხუთი, ზეგაც და ასე — მრავალი დღის განმავლობაში, —

ოფლის ღვრა, შრომა, წარმატებით — სიხარული და წარუმატებლობით — გულის ტყენა...

— ვარჯიში — ვარჯიშია, მაგრამ, — ვცადე შეკამათება და ანდაზა მოვიშველე: მცოცავად დაბადებულს ფრენა არ შეუძლია.

— სცდები, — მითხრა ბიძაჩემმა, — სპორტში უნიჭოები არ არსებობენ. შენ, უბრალოდ, არ იცი, რაოდენი პლასტიურობა ახასიათებს ცოცხალ ორგანიზმს, რა ჯადოსნური გარდაქმნა შეუძლიათ კუნთებს.

ერთხელ მეცნიერებმა ასეთი ცდა ჩაატარეს: მიმოზის ფოთოლზე აბრეშუმის ძაფით პატარა სიმძიმე ჩამოკიდეს (შენ ალბათ იცი მიმოზის ერთი უჩვეულო თვისება: ხელს რომ შეახებ, ფოთოლი შეიკუმშება), მერე ფოთოლს ხელი შეახეს. ფოთოლი ამოძრავდა, აიწია ზევით და ტვირთი ასწია. წონა თანდათან გაზარდეს, დღეში მრავალჯერ „აღაგზნებდნენ“ ფოთოლს ხელის შეხებით. რაც უფრო მეტ ხანს „ვარჯიშობდა“ ფოთოლი, მით უფრო „ლონიერი“ ხდებოდა იგი. ერთი თვის შემდეგ შეამოწმეს და აღმოჩნდა, რომ ფოთლის ძალა 400-ჯერ გაზარდილიყო. ასეთ საოცარ „სპორტულ“ შედეგს მიაღწია მიმოზამ.

აღამრანს შეუძლია თითქმის თა-

ვიდან „გამოძერწოს“ თავისი თავი. გინდა, ეს ცლით დავამტკიცოთ? ინებე:

იატაკს ხელებით დაეყრდენი (ხელებიც და ტანიც გამართულია), შემდეგ მოხარე ხელები ისე, რომ მკერდით იატაკს შეეხო, შემდეგ ხელები გამართე. იატაკიდან ხელეც შე აიწიე იმდენჯერ, რამდენჯერაც შეძლო. შედეგი ჩაიწერე. პირველად 4-5-ჯერ თუ გააკეთებ ამ მოძრაობას, მეტჯერ ვერა! ეს ვარჯიში ყოველდღიურად აკეთე და შედეგები ჩაიწერე. რიცხვი ყოველდღიურად გაიზარდება. ამ მოძრაობით შენს კუნთებს აძულე შეიმკუმშონ და გაიშალონ, ესე იგი — შეასრულონ სამუშაო. ამ დროს კუნთებში უფრო მეტი სისხლი შედის, ეს კი აუმჯობესებს კუნთების უჯრედების კვებას, ინტენსიურად მუშაობს ფილტვები, იზრდება კუნთებისათვის ენერჯის მიწოდება, კუნთებში ხდება რთული ქიმიური გარდაქმნა.

მოკლედ რომ ვთქვათ, ორგანიზმში არ არის არც ერთი კუნჭული, რომელსაც არ „შეეხოს“ ვარჯიშის მადლიანი ხელი. ვარჯიში, როგორც მოქანდაკე, ძერწავს შენს ორგანიზმს — ჯანმრთელს, ღონიერს, მოქნილს, ლამაზსა და ენერჯიულს ხდის მას.

თავშავა

თავშავა მრავალწლიანი მცენარეა, ხარობს ჩვენი ქვეყნის თითქმის ყველა ნაწილში, გარდა შორეულ აღმოსავლეთისა; თავშავა 50-80 სანტიმეტრი სიმაღლისა იზრდება. მას ქართლში „შავბალახას“ ეძახიან,

მოხევეები „ოსურ ჩაის“ უწოდებენ, მესხეთში—„ლეილას“, „მარნიჭს“ ან „მარმიჭს“, ზემო რაჭაში „ჩაის პიტნა“ შეურქმევიათ... ყვავილობს ივლისიდან სექტემბრამდე.

თავშავას ძველთაგანვე იყენებდნენ სხვადასხვა დაავადების სამკურნალოდ. გამოიყენება პარფიუმერიაში—საპნისათვის სასიამოვნო სუნის მისაცემად. თავშავას ბალახი სამღებრო მასალასაც იძლევა.

მამლახის ჩვეულება

ნაშუალამევს, თითქმის ყოველთვის ერთსა და იმავე დროს, ერთბაშად აყივლებიან ხოლმე მამლები, — თითქოს საათს დასცქერაინ და დაცივლების დროს ელოდებიანო.

ძველად ეგონათ, თითქოს მამლები

ყივილით აფრთხობდნენ ცხელი მამლებს, ჭინკებსა და ეშმაკებს. ეს, რა თქმა უნდა, მართალი არ იყო.

ეს მოვლენა ასე უნდა აიხსნას: მამლის (ქათმის) სამშობლოა ინდოეთი — ინდოეთის ოკეანის სამხრეთ კუნძულები, ისინი ახლო მდებარეობენ ეკვატორთან. ეკვატორზე, როგორც ვიცით, დღე და ღამე წლის ყოველ დროს თანაბარია და გრძელდება ზუსტად 12 საათს. აქ მზის ამოსვლა იწყება დილის 6 საათზე, მზე ჩადის საღამოს 6 საათზე. ამიტომ, ამ ადგილებში მცხოვრებ ფრინველებს დროთა განმავლობაში ჩვეულებად გამოუქმუშავდათ — ყოველთვის გამოიღვიძონ ერთსა და იმავე დროს.

როგორც ჩანს, ეს ჩვეულება მამლებს ჩვენშიაც გადმოჰყვათ.

ყვანჩალა

ყვანჩალა არა მარტო ფრინველს, — მცენარესაც ჰქვია. იგი მრავალწლიანი მცენარეა, იზრდება 50-80 სმ სიმაღლისა. ყვანჩალას აგრეთვე „მთიელს“ ან „კიბოს კისერს“ ეძახიან, ხარობს ჩვენი ქვეყნის ცენტრალური რაიონების ტყისპირებში, ჯაგნარებსა და ტენიან მდელოებზე.

ყვანჩალას ფესვებში მოიპოვება შავი და ყვითელი საღებავებისათვის საჭირო ნივთიერებანი, შეიცავს სიმყავეებს, სახამებელს, გლუკოზას, მთრიმლავ ნივთიერებას, ვიტამინ „C“-ს.

ანა ნახსაძე.

ასეთი ცვლილებები ყველას ორგანიზმში ხდება — მოსუცი იქნება ის თუ ახალგაზრდა, მაგრამ ახალგაზრდის ორგანიზმი უფრო პლასტიურია; ბავშვობიდან თუ დაიწყებს ვარჯიშს, ადამიანი უსათუოდ მიიღწევს წარმატებას. და აქ სულაც არა აქვს მნიშვნელობა — როგორი ხარ შენ ახლა: გამხდარი თუ მსუქანი, მოქნილი თუ მოუქნიელი.

შენ, თამარ, სპორტში წარუმატებლობას შენს კომპლექციას აბრალებ — მსუქანი და მძიმე ვარო. მაგრამ აგერ, შენი თანატოლი მზია გვწერს, რომ იგი ძალიან გამხდარია და ასაკთან შედარებით — ძალიან დაბალი. საკმაოდ ცქამ, კიდევაც ვვარჯიშობ, — იწერება იგი, — მაგრამ მაინც არაფერმა მიშველაო. ეს არ არის სწორი. უბრალოდ, თქვენ — ვერც შენ და ვერც მზია — ვერ ამჩნევთ იმ მცირე ცვლილებას, რომელიც თქვენმა ორგანიზმმა განიცადა. თქვენ ესურთ — ყველაფერი ერთი ხელის დაცვრით გაკეთდეს.

შეიძლება, თამარ, შენ სიმსუქნე კი არა, — გაუბედაობა გიშლიდეს ხელს. შენმა ფიზიკურმა კომპლექციამ, ალბათ, პირველად შეგიშალა ვარჯიშში ხელი, გაგიძნელდა მოძრაობის გაკეთება და შემინდი, გული გაიტეხე.

დააჯერე შენი თავი, რომ შეგიძლია! თუ სხვებისა გრცხვენია, მარტომ ივარჯიშე, მაშინ იოლად გააკეთებ მოძრაობას, შეზღუდული არ იქნები...

კარგი სპორტსმენი რომ გახდეს, ამისათვის უპირველესი რამ არის — სურვილი!

მოიცილე თავიდან აზრი: „ვერ გავაკეთებ, ტყუილად ვწვალაო“. ივარჯიშე. ივარჯიშე შეუპოვრად და... გაძლევ წარმატების სრულ გარანტიას.

სად მოსულა მთვარე დედამიწას?

მილიარდი წლის წინ დედამიწა, რომელიც უფრო და უფრო ჩქარა ბრუნავდა, ისეთი სისწრაფით დაბზრიალდა, რომ ცენტრიდანულმა ძალამ მას კარგა მოზრდილი „ნატეხი“ მოჰგლიჯა. ეს „ნატეხი“ შემდეგ მთვარედ იქცა, — ამტკიცებდა ჩარლზ დარვინის შვილი, ასტრონომი ჯორჯ დარვინი.

ეს ძველი ჰიპოთეზა ამას წინათ კვლავ აღადგინა გერმანელმა მეცნიერმა ხ. კვირინგმა, რომელმაც სცადა, აეხსნა წყნარი ოკეანის ჩრდილოეთი ნაწილისა და შორეული აღმოსავლეთის გეოლოგიური აგებულების ზოგიერთი თავისებურება.

მეცნიერის აზრით, სწორედ წყნარ ოკეანეში უნდა მოსწყვეტოდა მთვარე დედამიწას. „ჭრილობის“ ადგილას გაჩნდა დღესაც ცეცხლის-მფრქვეველი ვულკანების მთელი ჯაჭვი (კამჩატკა—კურილები—იაპონიის კუნძულები—ინდონეზია და ფილიპინები—ამერიკის ანდები). აქაა თავმოყრილი 300 ვულკანი, — დედამიწაზე არსებული ვულკანების ნახევარზე მეტი.

თიხის კონვერტი

ძველი ბაბილონელები, ოთხი ათას წელზე მეტი ხნის წინათ თიხის სველ ფირფიტებზე წერდნენ, უფრო სწორად, ოთხწახნაგა ჩხირებით ლურსმულ ნიშნებს აღბეჭდავდნენ. მუზეუმებში ათასობით თიხის ფირფიტა ინახება; არის ძალიან მინიატურუ-

ლებიც — 3-4 სანტიმეტრი სიგრძის, არის დიდებიც — 20-30 სანტიმეტრი სიგრძისა; არის აგრეთვე ძრგვალი ფირფიტებიც, ისინი სასკოლო რეგულებია.

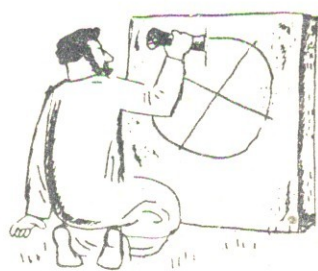
თიხის ფირფიტაზე შეიძლება ადვილად წაშლილიყო წარწერა. ამიტომ, ფირფიტა-დოკუმენტებს, უკეთ შენახვის მიზნით, თიხის თხელი ფენით შემოგლესავდნენ ხოლმე. ასეთ „კონვერტზე“ მოკლედ წააწერდნენ, თუ რა საბუთი იყო მასში; ზოგჯერ კი ბეჭედსაც არტყამდნენ ზედ.

მაგრამ წერილები? მათაც დებდნენ „კონვერტში“!

ძველ ბაბილონელთა ბევრმა წერილმა მოაღწია ჩვენამდე, მაგრამ ყველა ისინი „უკონვერტოა“; ალბათ, წერილების გახსნის დროს „კონვერტები“ იმტვრეოდა.

ნაიდან გაჩნდა მთი გრადუსი?

რატომ არის წრეხაზში 360 გრადუსი? ლათინური სიტყვა „გრადუსი“

დუს“ ნიშნავს „ნაბიჯს“. წრეხაზის 360 თანაბარ ნაწილად დაყოფა პირველად ბაბილონელებმა შემოიღეს. დედამიწის ზურგზე პირველი ასტრონომები — ბაბილონელები იყვნენ. ძველი ქალღეული ქურუმები თვლიდნენ, რომ მზე დედამიწის გარშემო 180 ნაბიჯს აკეთებს დღისით, ხოლო 180-ს — ღამით. მასასადა-მე, რაკი მზე წრეხაზზე აკეთებს 360 ნაბიჯს, ყოველი წრეხაზი 360 ნაწილად, ანუ გრადუსად უნდა დაიყო-სო, — ამტკიცებდნენ ბაბილონელები. წრეხაზის 360 გრადუსად დაყოფა ბაბილონელებისაგან ბერძნებმა გადაიღეს, ბერძნებისაგან კი — რომაელებმა.

გასული საუკუნის მოგზაურებს ლამაზად აქვთ აღწერილი ტროპიკული წვიმები. იმასაც კი წერდნენ, რომ, თუ ასეთი წვიმის წვეთი მოგვდა, საგრძნობლად გეტკინებოდა.

მეცნიერებმა გადაწყვიტეს, შეემოწმებინათ, — მართლა იმდენად მსხვილია ტროპიკული წვიმის წვეთი, რომ კაცს ტკივილი მიაყენოს? ამ მიზნით ჩაატარეს ცდა: დიდი სიმაღლიდან ღვრიდნენ წყალს და ცდილობდნენ, რაც შეიძლება მსხვილი წვეთები მიეღოთ. აღმოჩნდა, რომ მსხვილი წვეთი, ხუთ მეტრზე ვარდნის შემდეგ, წვრილ წვეთებად იყოფა, და ვერასოდეს ვერ მიიღება ისეთი წვეთი, რომელიც 0,16 გრამზე მეტს იწონიდეს.

აწონეს ნამდვილი წვიმის წვეთებიც. კუნძულ იავას ტროპიკებში, სადაც ძალზე ძლიერი წვიმები იცის, წვეთის წონა არასოდეს არ აღემატებოდა 0,16 გრამს.

გამოიანგარიშეს აგრეთვე ფოთლებზე და ადამიანის სხეულზე წვიმის წვეთის დაცემის ძალაც. არც იგი აღმოჩნდა დიდი, ვინაიდან წვეთის ვარდნის სიჩქარე წამში 8 მეტრს არ აღემატება. ამრიგად, წვიმის წვეთი ადამიანს ტკივილს ვერ მიაყენებს.

როგორი ამინდია დღეს?

ბრიუსელში, გამომგონებელ-მოყვარულთა გამოფენაზე აჩვენეს ერთგვარი მოწყობილობა, რომელმაც ადამიანის თავი უნდა დაიცვას ქარის, სიციხისა და წვიმისაგან. გამჭვირვალე, საკმაოდ მაგარი ცელოფანის ქვეშ ვენტილატორებს შეჰყავთ სასურველ ტემპერატურამდე წინასწარ გამოთბარი ან გაგრილებული ჰაერი. ამრიგად, ამ მოწყობილობას რომ „დაიხურავ“, გექნება შენი საკუთარი, ინდივიდუალური ჰავა.

ქუჩნად „პიონერის“ 1964 წლის ნომრების საძიებელი

პროზა

- ც. მესტიაშვილი — ლენინმა გამომგზავნა (მოთხრობა), № 1.
- ე. ნიჭიურსკი — მარკ პეგუსის არაჩვეულებრივი თევგადასავალი (სათავგადასავლო მოთხრობა), № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.
- ვ. კახაძე — მისი დაბადების დღე (მოთხრობა), № 2.
- მ. კობალიაშვილი — ომობანას თამაში (მოთხრობა), № 3.
- ა. ხუნდაძე — ქეთოს პალტო (ნამდვილი ამბავი), № 3.
- მ. ნემიროვსკაია — ვაშლი (მოთხრობა), № 4.
- ვ. ერდინჩი — რუსტემი (მოთხრობა), № 4.
- ბ. მეგრელიაშვილი — საშუალო საბარალო ბებიის (მოთხრობა), № 5; აგურები (მოთხრობა), № 6.
- ა. ართლავა — თევზობა კვლავ გავაჩაღეთ (მოთხრობა), № 5.
- კ. ჩაბუცი — როგორ დააბატონა ცნობილმა სიდნეიმ პოლმა ბოროტ-მოქმედი (ზღაპარი), № 5.
- გ. კურდღელიაძე — აფრიკაში (ნამდვილი ამბავი), № 5.
- ს. ლორთქიფანიძე — უმცროსი ძმა (პიესა), № 5.
- ვ. ურჯუმიანი — არაბული (მოთხრობა), № 7.
- ნ. ბეზარაშვილი — მოკლე გზა (მოთხრობა), № 7.
- უ. წარეციძე — ვარსკვლავი (პიესა), № 8.
- ზ. ლორთქიფანიძე — ნაპოვნი სურათი (მოთხრობა), № 8.
- გ. ჭიჭინაძე — შუშუნები (მოთხრობა), № 9, 10.
- დ. ასკურავა — აღმირალი (მოთხრობა), № 9.
- გ. ხანაძე — ბიჭი და ბიჭი (მოთხრობა), № 9.
- გ. მალაღვი — ორასი წლის შემდეგ (მოთხრობა), № 9.
- გ. ჭიჭინაძე — აი, რა მოხდა იმ დღეს (მოთხრობა), № 10.
- ა. შჩერბინა — ნიკოლოზ ოსტროვსკის სენია (მოთხრობა), № 10.
- რ. ქორჭია — წიგნი და ნაჯახი; ჩემი ხელების ფასი (მოთხრობები), № 11.
- დ. კვიციანი — ბროლი მალღობზე (მოთხრობა), № 11.
- გ. კეჭელაძე — მწარე ხუმრობა (მოთხრობა), № 12.
- ბ. წარიაშვილი — სიხარულის ცრემლები (მოთხრობა), № 12.
- ს. არშაკუნი — დერეფნი და ბიჭი (ზღაპარი), № 12.
- გ. პაპუაშვილი — აღამიანის ხმა (მოთხრობა), № 12.
- ა. გელგოვიანი — ცისფერი წიგნი (მოთხრობა), № 12.

პოეზია

- ი. ქემერტელიძე — სიხარულის დროა, № 1, საქართველოს რკინა, № 8.
- ბ. ბერიაშვილი — ჩემს ეზოშიაც გელი, № 1.
- მ. ქვლივიძე — 31 დეკემბერი, № 1.
- უ. ბეღია — ოქრობიჭები, № 1.
- მ. ცქვიტინიძე — მუდამ გახსოვდეს, № 1.
- ი. აროსია — სანიმუშო, № 2.
- გ. გიგაური — მწყემსი, № 2.
- ს. შამფრიაშვილი — შინ და გარეთ, № 3, ლენინი, № 4, მიტომ მიყვარს დეკემბერი, № 12.
- მ. კახიძე — უშიშა, № 3.
- გ. წერეთელი — დედა, № 3.
- ტ. შევჩენკო — სიზმარი, № 3.
- მ. შილდელი — ტრაპაზა, № 3.
- კ. გოგიაშვილი — მზეს უმღერო, № 5.
- გ. კლდიაშვილი — ლახტი, № 5.
- გ. კაპანაძე — აწყრილდა ტოროლა, № 5.

- ნ. ნარსია — გაშალე მხრები, № 5.
- ნ. ახეიძე — ძირს ომი, № 7.
- დ. აბაშიძე — გაზაფხულმა ასე იცის, № 6.
- მ. მაჭავარიანი — რაც მართალია — მართალია, № 7.
- გ. კახიძე — ყვავილები დედას, № 7, ბურთი, ძია და ბიჭები, № 9.
- გ. ძნელაძე — ნატერა, № 7.
- ნ. კინჩიძე — გაზაფხული, № 7.
- ა. აბულაშვილი — პატარა ხელები, № 7.
- ო. შალამბერიძე — არაღმადგებლები, № 8.
- ქ. ჩარკვიანი — სექტემბერი, № 9, მგზავრული, № 11.
- შ. ამირანაშვილი — პიონერული ლაშქრული, № 9.
- გ. უსაჩი — ჩვენი მზე, № 10.
- მ. ლერმონტოვი — ანდერძი, № 10.
- ტ. მებურიშვილი — მე მიყვარს თქვენი ხმაური, № 5; ვერ დავივიწყებ, № 11.
- ვ. ვარდანიანი — გამოს! № 12.

პიონერული ცხოვრება

- ბ. ასანურელი — ერთი ყველასათვის, ყველა ერთისათვის (ნარკვევი) № 1.
- გ. მესხიშვილი — საჭრეთელით და ფუნჯით (ნარკვევი), № 2.
- გ. ხანაძე — ყოვლისშემძლე ქიმი (ნარკვევი), № 3.
- ე. მიქაბერიძე, ლ. ბოკერია — ლაპარაკობენ ახალციხელი პიონერები (ნარკვევი), № 3.
- ე. ჯაყელი — ზღვაური (წერილი), № 3.
- თ. შათირიშვილი — მოვიდა აღამიანი (ნარკვევი), № 4.
- გ. ძნელაძე — ერთი სკოლის ერთი დღე (ნარკვევი), № 5; ბილიკები დიდი ზისკენ მიდიან (ნარკვევი), № 10.
- ვ. ნიკოლაიშვილი — გზა მანეთისკენ (წერილი), № 5. პიონერთა დიდი ზეიმი (წერილი), № 7.
- ნ. კილახონია — პიონერებო, მოეწყეთ ხაზზე! (ნარკვევი), № 7. ვისაუბროთ მეგობრობაზე — (წერილი), № 7.
- გ. აბლაძე — ოსტატების მხარდამხარ (ნარკვევი), № 8.
- თ. რუხაძე — ბანაკი ლილოში (რეპორტაჟი), № 8.
- ზ. ლეშაშვილი — ოსტატის ასეთი უნდა (ფელეტონი), № 8. ჩვეულებრივი გოგონები და ბიჭები (რეპორტაჟი), № 11.
- ი. ქემერტელიძე — ფანტაზია და გულმოდგინება (ნარკვევი), № 9.
- ნ. მგელაძე — ჩაწერილი და ჩაუწერილი დღეები (ნარკვევი), № 9.
- ლ. ზურაბაშვილი — შეხვედრა ქუჩაში (ნამდვილი ამბავი), № 9. დედაქალაქის აბსოლუტური ჩემპიონები — (წერილი), № 9.
- კ. კოლოსოვი — პაროლი — „მეგობრობა“ (ნარკვევი), № 10.
- ვ. ი. ლენინის სახელობის საკავშირო პიონერული ოგანიზაციის ცენტრალური საბჭოს მიმართვა, № 11.
- ფორუმის დელეგატები კარგ გუნებაზე არიან (რეპორტაჟი), № 11.
- ა. წიკლაური — არტკის სპორტულ მოედნებზე (წერილი), № 11.
- ე. სახვაძე — მშვიდობით, რაზმეულო (ნარკვევი), № 11.
- ვ. ჩეხურიშვილი — წითელი ყელსახვევები ქარხანაში (ნარკვევი), № 12.

- გ. აბაშიძის დაბადების 50 წლისთავი, № 9.
- გ. წარღვიანი — მომღერალი ქვეები (წერილი), № 9.
- ლ. აფაქიძე — ფერადი სახელები, № 9.
- თ. ჯვარციანი — აღმნიანი ფოლადის სიმტკიცით (წერილი), № 10.
- გ. ბარამიძე — „ჩაპაევი“, „ახალგაზრდა გვარდია“ (წერილები), № 10.

- ბ. კლდიაშვილი — პაოლო იაშვილი (წერილი), № 7.
- ბ. რეხვიაშვილი — მესტერიეები (წერილი), № 7.
- ს. მარშაკი — (ნეკროლოგი), № 8.
- ვ. ბორისოვი — კაცი, რომელსაც უნდოდა აეფეთქებინა ნიუ-იორკი (წერილი), № 8.
- ს. სულავა — იცნობთ ზღვას? (წერილი), № 8.
- გ. მარგაიანი — ფეხბურთი ასი წლისა (წერილი), № 8.

ლიტერატურა, ხელოვნება, ისტორია, ტექნიკა, მეცნიერება, სპორტი

განყოფილებები

- შ. გოგოძე — ლენინი და ბავშვები (წერილი), № 1.
- კ. ვაჩიშვილი — ტანისამოსის თავგადასავალი (წერილი), № 1.
- ფ. ბერიძე — ძლევამოსილი სიტყვა (წერილი), № 1.
- უკვდავი სახელი — (წერილი), № 1.
- მიქელანჯელო (წერილი), № 2.
- ნ. დუროვი — როგორ ვათვინიერებ ცხოველებს (ნაამბობი), № 2.
- ჩ. ნიჭაძე — ახალი წიგნები (წერილი), № 2.
- ალიო მირცხულავა (დაბადების 60 წელი), № 3.
- ვ. ნიკოლაიშვილი — გალაკტიონი (მოგონება), № 3.
- მ. მარტი — (წერილი), № 3.
- გ. ძნელაძე — ჩვენი თანამედროვე (წერილი), № 3.
- გ. ახვლედიანი — გაახარებ — გაიხარებ (წერილი), № 3.
- თ. გიორგაძე — ლენინი და ქადრაკი (წერილი), № 3, ნანას სიხარული (წერილი), № 11.
- ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაცია (წერილი), № 4.
- კ. გოგიაშვილი — ჩვენი უფროსი მეგობარი (წერილი), № 4.
- ნ. კეცხოველი — რას გვიამბობს თრიალეთის მუხა (წერილი), № 4.
- შექსპირი — (წერილი), № 4.
- გ. მახარობლიძე — ბოსტნეულის ისტორია (წერილი), № 4.
- ალ. სანადირაძე — „ტარზანი“ და მისი ავტორი (წერილი), № 4.
- მ. გოგატიშვილი — ჯვარის გადასავალი (წერილი), № 5, საოცარი ტბები (წერილი), № 7. მრავალსახელიანი მთა. აბული (წერილი), № 12.
- ვ. გომართელი — დროზოვი (წერილი), № 5.
- გ. ქავთარაძე — ნეთობი (წერილი), № 5.
- ოლიმპიდან — ტოკიომდე (წერილი), № 6.

- სიბრძნე სიცრუისა — № 1, 4.
- ჯადოსნური სარკე — № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.
- ოქროს საწმისი — 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.
- თინები — № 1, 2, 4, 11.
- გამოგადგები — № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10.
- რევოლუციის ჯარისკაცი — № 1, 2, 4, 11.
- ქარაგმები — № 1, 2, 3.
- შენ როგორ მოიქცეოდი — № 1, 8, 9, 12.
- რა და რა ჰქვია რას და რას — № 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.
- ოდოქლერი — № 1, 6, 12.
- თურმე — № 1, 2, 3, 4, 12.
- თავშესაქცევი — № 2, 3, 4, 5, 7, 12.
- ადგილთა ვინაობა — № 3, 7.
- წაიკითხე რა ზმის შეკრებაზე — № 4, 5, 7.
- ბუნებისკარი — № 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12.
- მზეკაბანი — № 5.
- იუმორი — № 5, 8.
- კითხვა-პასუხი — № 5, 7, 12.
- ახალი წიგნები — № 3, 5, 10, 11, 12.
- ეს თეტიკის კლუბი — № 9, 10, 11, 12.
- სახალისო ქიმიკა — № 11, 12.
- თამაშობები — № 10, 12.
- კირკიტი კაკლები — № 1, 2.

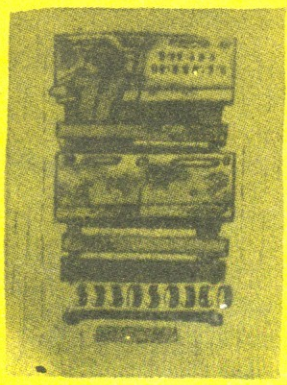
გარეკანის 1-ელ გვერდზე — „ასე იწყება...“ ფოტო ოთარ თუჩუაძის.

რედაქტორი ბაბუღია შველია
სარედაქციო კოლეგია: ვილიკე გმრიძე, ზოთა გაბეღია, ნოდარ გუჩუაძე, ჯუანშერ კვარაცხელია, სერგო კლდიაშვილი, შურგან ღებანიძე, ჯურაბ ლეშაშვილი (პ/მგ. მდივანი), მარინა, თენგიზ სამსონაძე, ბიორჯი ფოცხიშვილი (სამხატვრო რედ.), ბიორჯი შატბერაშვილი.

ჩვენი მისამართი:
 თბილისი, პლუტანოვის 91
 ტელეფონები:
 რედაქტორის — 5-17-78
 საერთო — 5-07-43

„**ПИОНЕРИ**“. На грузинском языке. Адрес редакции: Тбилиси, пр. Пшавеладзе, 91.
 გამომცემლობა „ნაკადული“. უკ 12125 ტბრ. 88.000. პირ. ფორ. რაოდ. 41/2, ფიზ. ფორ. რაოდ. 2.
 ხელმოწერ. დასაბ. 13/XI-64 წ. სტამბის უკვ. 2835. გამომც. უკვ. 501. საქ. კბ ეკ-ის გამომცემლობის სტამბა № 1
 რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ.

ფასი
 20
 კაპიკო

ახალი ნიგნეჭი

ნაკადულმა გამოსცა:

ა. ჩხაიძის — „როცა მთავრდება ბავშვობა“, — „ნაკადულის“ კონკურსზე პრემირებული მოთხრობა. ნაწარმოებში ავტორი საინტერესოდ ასახავს სკოლის მრავალფეროვან ცხოვრებას.

ბ. ნოსოვის — „არციას თავდასახალი“. ცნობილი რუსი მწერალი ამ ფანტასტიკურ ნაწარმოებში მოგვითხრობს ცეროდენა ბავშვების თავგადასავალს საპაე-რო ბურთით მათი მოგზაურობის დროს. ეს მეტად თავშესაქცევი ამბავი ბევრ რამეს გასწავლით.

კრებული „ვინ, როდის, რატომ?“ ამ კრებულში თავმოყრილია საინტერესო წერილები კაცობრიობის მიღწევებზე მეცნიერების, ტექნიკის, ლიტერატურისა და ხელოვნების დარგში.

ვ. კოზლოვის — „კაპიკიანი“, რომელმაც 1962 წელს რსფსრ ანათლების სამინისტროს კონკურსზე პრემია მიიღო. მწერალი ამ ნაწარმოებში დამაჯერებლად გვიხატავს, თუ როგორ გადაარჩინა პიონერის თავდადება პატარა განკა დალუპვას.

„ნალი და მოივანე“

თვალუჭობანას ბევრნაირად თამაშობენ, მაგრამ ეს, რომელსაც ახლა ვთავაზობთ, მართლაც რომ ძალიან მხიარული და თავშესაქცევია. შეგიძლიათ ითამაშოთ შინაც, მაგრამ, ცხადია, გარეთ — სუფთა ჰაერზე თამაში სჯობია.

ათი სხვადასხვა ნივთი (სამელნე, ფანქარი, კალამი, საშლელი და სხვ.) ერთმანეთის გვერდით დალაგეთ პატარა მაგიდაზე. ამ ადგილიდან 10-15 ნაბიჯზე, ერთმანეთისაგან სამი ნაბიჯის დაშორებით; დადგით ორი სკამი. ისე, რომ მათ პირი მაგიდისაკენ ჰქონდეთ.

ორ მოთამაშეს თვალეები აუხვიეთ და დასვით ამ ორ სკამზე, და ნარჩენები კი დადებით მაგიდასა და სკამებს შორის.

თვალახვეული მოთამაშეები უნდა მივიდნენ იმ მაგიდამდე, რომელზეც ნივთები აწყვია, აიღონ რომელიმე მათგანი (ერთდროულად ერთზე მეტი ნივთის აღებისება არა აქვთ), წამოიღონ უკან

და თავთავის სკამზე დადონ. ამრიგად, თითოეული მოთამაშე ამ გზას გაივლის ხუთჯერ. ვინც პირველი მოასწრებს თავის სკამზე ხუთი საგნის მოგროვებას — გამარჯვებულიც ის არის.

სამუშაო მოკბანლეუი

ეს თამაშობა განსაკუთრებით ბიჭუნებს უყვართ.

შეგიძლიათ ითამაშოთ ეზოშიც და სპორტულ დარბაზშიც. მოთამაშეები დაიყავით ორ ან სამ გუნდად, დადებით წყვილ-წყვილად. ეცადეთ, მეწყვილედ თქვენივე სიმაღლის ბიჭუნა შეარჩიოთ.

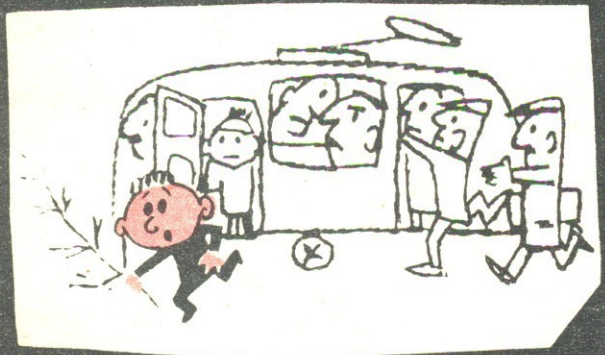
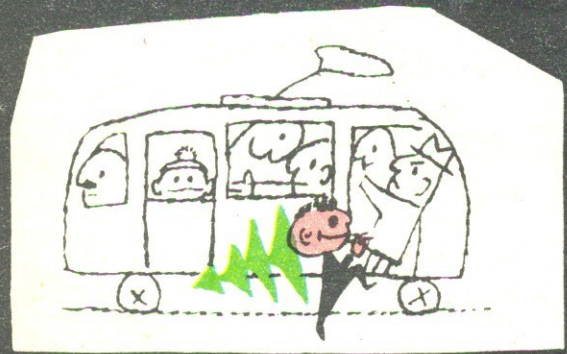
დააყენეთ წყვილი ისე, რომ ორივე ერთი მიმართულებით იყურებოდეს, შემდეგ ერთმანეთის მომიჯნავე ფეხები შეუკარით ბაწრით ან წვრილი თოკით (ისე, როგორც სურათზეა ნაჩვენები). სირბილის დროს ეს ორი გადაბმული ფეხი ერთი ფეხივით მოძრაობს, გეგონებთ, — ორ ბიჭუნას სამი საზიარო ფეხი აქვსო...

ასეთი წყვილი გამოჰყავს ყველა მონაწილე გუნდს, ესე იგი, — თუ სამი გუნდია — თამაშს იწყებს პირველი სამი წყვილი. თამაშის დაწყების ნიშანზე ბიჭუნები დაწინააღმდეგობრივად გარბიან

(მანძილი — დაახლოებით 30 მეტრი), იქ ხელს შეახებენ ნიშანს და გამოიქცევიან უკან — თავისი გუნდისაკენ, მხარზე დაკრავენ ხელს შემდეგ წყვილს და ახლა ისინი გარბიან; ასე გრძელდება, ვიდრე გუნდის ყველა წყვილი არ გაიქცევა. იმარჯვებს ის გუნდი, რომლის ბოლო წყვილიც პირველი დაამთავრებს სირბილს.

ბუნებრივი წიგნი

მხატვარი
ილია დომიანვილი